

Slovenski Pravnik

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA :

1. Dr. Rudolf Sajovic: Privilegiji denarnih zavodov in izvršba na nepremičnine 1
2. Dr. Avgust Munda: Prepoved reformacije in pejus z vidika sodne prakse 24
3. Dr. Ivan Grašič: Novi trgovinski zakon in javni notarji 38
4. Književna poročila 46
5. Razne vesti 54
6. Vsem pravnikom! 56

Priloga: Odločbe kasacijskega sodišča v kazenskih stvareh II, št. 368 do 378 (p. 23, str. 353—368).

V LJUBLJANI 1940

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I
Izhaja mesečno, — Naročnina 60 din na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravnik“ v Ljubljani).

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tja-kaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravnik l. 1909 do 1922 à 36 din, posamezne številke à 3 din.

Slovenski Pravnik l. 1923. dalje à 70 din, posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 din, št. 11 do 12 l. 1935 po 25 din.

Posamezne pole kasacijskih odločb, kolikor so v zalogi, po 3 din.

Mnenja o Predhodnem načrtu državljskega zakonika za Kraljevino Jugoslavijo. Cena 70 din. Posamezne pole po 3 din.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 25 din.

Spomenica Kongresa pravnikov 1939 po 45 din.

Dr. M. Dolenc: Simbolična pravna dejanja in izražanja med Slovenci — po 12 din.

Dr. J. Agneletto: Prva knjiga novega državljskega zakonika — po 12 din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — po 15 din.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 12 din.

Uporedna slavenska pravnička terminologija — po 30 din.

V posebne, enotne platnice veže posamezne letnike „Slovenskega Pravnika“ knjigoveznica J. Žabjek v Ljubljani, Dalmatinova ulica.

Privilegiji denarnih zavodov in izvršba na nepremičnine.

Dr. Rudolf Sajovic.

I. Postanek privilegijev.

Priznavanje izjemnega stališča ustanovam, ki posredujejo zemljiški kredit, datira že od časa, ko so se pričeli ustanavljati takšni zavodi. Vprašanju zemljiškega kredita je treba namreč posvečati posebno pozornost, saj se mora za izposlovanje kredit dati zemljišče v zastavo, torej tista stvar, ki je v resnici edina neminljiva postavka v računu vsakega gospodarstva. Zastava pa skriva v sebi vedno kal nevarnosti, da utegne biti vnovčena, če dotičnik, ki se je kredita poslužil, svojim obveznostim ne bo zadostil. Prav posebno velja to za poljedelski ali kmetijski kredit. Poljeделец, ki ga išče, navadno ne more nuditi zanj druge varnosti kakor zastavo kmetijstvu namenjenih zemljišč. Pa tudi vrniti ga ne more z drugimi sredstvi kakor z donosi zastavljenih zemljišč, tako da za te vrste kredit sploh ne more veljati kaj drugega kot pravilo, naj se poplača z donosi tiste stvari, zaradi katere je bil najet. Preskrba kredita za kmetijstvo se mora prilagoditi zato tej posebni naravi kmetijskega gospodarstva. Če temu ni tako, če zahteva odplačevanje kredita več, kakor se more kriti iz donosov, potem gloda kredit na zastavljenem predmetu samem, dokler ne pogoltne vrednosti zastavljenega zemljišča, dokler ni ta izčrpana. S tem pa pride poljeделец ob svoje zemljišče.

Zaradi tega se je že od nekdaj priznavala velika gospodarska važnost zavodov, ki preskrbujejo poljedelski kredit, država jim je priznavala tudi posebne privilegije, ki so jim omogočali predvsem nabavo potrebnih sredstev za dajanje teh kreditov. Včasih so bili ti privilegiji še obsežnejši, ustvarjali so za denarni zavod celo v izvršbi izjeme. To seveda ne more biti vedno enako in tudi ne za vsako deželo potrebno. Ugodnosti so na mestu le, če je splošno pravno stanje tako, da zahtevajo potrebe teh zavodov sploh nekakšno izjemno ravnanje. Na drugi strani pa mora tudi

ustroj teh zavodov nuditi jamstvo za brezhibno in nedvomljivo poslovanje. Zaradi tega si pridržuje država nad njimi tudi takrat, kadar so zasebni in ne javni, stalno in jako nadzorstvo.

Prvi takšen zavod v naši državi, ki je užival posebne ugodnosti in jih deloma še ima, je bila Državna hipotekarna banka. Ta je bila kot Uprava fondova osnovana že z zakonom z dne 8. junija 1898. Ureditev zavoda samega in njemu priznani privilegiji so bili prikrojeni takratnim srbskim razmeram in takratnemu srbskemu pravnemu stanju. Zakon je bil parkrat noveliran, nato pa z zakonom z dne 30. marca 1922, Sl. N. 87-XII, Ur. L. 276 s spremembami razširjen na vso državo. Tudi ta oblika ni bila dokončna, zakon je bil do 4. junija 1937 še štirikrat dopolnjen, v letih 1924, 1931, 1934 in 1937. Dopolnitev iz l. 1937. uvaja na novo v zakon o Državni hip. banki čl. 62 a in 62 b, to pa s št. 8 § 98 fin. zak. za 1937/38. Slednja okolnost menda povzroča, da se na navedena člena rado pozablja. Omenjeni datum 4. junija 1937 je važen, ker je bila tega dne izdana uvodna uredba k novemu izvršilnemu postopniku. S to naj bi se določili in začrtali privilegiji Državne hip. banke za vso državo enako in enotno, kar poprej ni bilo.

Ti privilegiji so priznavali knjigam Državne hip. banke in overovljenim izpiskom iz njih naravo javnih listin, ji prepuščali izjemno, da prevzame v svrhu poplačila svoje terjatve zastavljeno nepremičnino v upravo, na ozemlju nekdanje kraljevine Srbije pa poleg tega še dovoljevali, da proda banka zastavljeno ji nepremičnino sama brez sodne intervencije.¹ Manjše važnosti za nas je določba čl. 37 zak. o Dhb., ki govori o dajanju posojil proti zastavi doklad samoupravnim telesom ter njih poplačilu s posredovanjem finančnega ministrstva.²

¹ Gl. o tem: Krek-Škerlj, Die österreichischen Zivilprozessgesetze im Königreich der Serben, Kroaten und Slowenen v dodatku k Neumann, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, str. 70, 77—79. Eberl-Sajovic, Die Exekutionsordnung im Königreiche der Serben, Kroaten und Slowenen v dodatku k Neumann-Lichtblau, Kommentar zur Exekutionsordnung, str. 1519, 1520, 1533, 1565, 1580. Goršič, Tumač zakona o izvršenju i obezbedjenju, str. 43, 44, 218, 241, 256. Matijević, Prava i povlastice Državne hipotekarne banke, Mjesečnik, 1929, 155 sl. Matijević, Povlastice nekih kreditnih ustanova u pogledu naplaćivanja njihovih potraživanja, Pravosudje 1932, 474 sl. Matijević-Čulinović, Komentar zakona o izvršenju i obezbedjenju II, 251 sl.

² Gl. o tem Vuković, Jedna važna povlastica Državne hipotekarne banke, Pravosudje 1939, 355.

Privilegiji, obseženi v čl. 47 do 62 zakona, so še prav posebno važni zaradi tega, ker so podstava in vsebina privilegijev, priznanih še nekaterim drugim denarnim zavodom.

Tako so bile podeljene s čl. 90 zak. o proračunskih dvanajstinah z dne 31. marca 1925, Sl. N. 72—XV/97, Ur. L. 158, vse ugodnosti, ki jih uživa Državna hip. banka, tudi Poštni hranilnici. Ta člen pravi, da se razširjajo vse pravice in vsi privilegiji, ki jih uživa Državna hip. banka na podstavi odredb III. odseka, čl. 47 do 62 tudi na Poštno hranilnico. Ker obsega tretji odsek ves kompleks privilegijev Državne hip. banke, izhaja iz besedila čl. 90 cit. zak. jasno namen, da se v pogledu privilegijev Poštna hranilnica zenačuje popolnoma z Državno hip. banko. To pomenja, da se podeljuje Poštni hranilnici vse, kar je Državna hip. banka že doslej imela, da se ji priznava, kar bo ta v bodoče še pridobila, da jo obremenja tudi vse, kar veže Državno hip. banko v zvezi z njenimi privilegiji, zlasti pa, da veljajo bodoči preklici privilegijev Državne hip. banke tudi zanjo, za Poštno hranilnico. Nedvomna potrditev tega naziranja sta čl. 4 uip. in § 107 fin. zak. za l. 1938/39. Poštni hranilnici podeljeni privilegiji so torej popolnoma odvisni od privilegijev Državne hip. banke in preživljajo z njimi vse faze sprememb, dopolnitev in njih prestankov, kolikor pač spadajo pod III. odsek zak. v Državni hip. banki.

Precej drugačno naziranje o privilegijih Poštne hranilnice navajata Matijević in Čulinović v svojem komentarju k izvršilnemu postopniku.³ Sklicujeta se na to, da navaja čl. 90 zak. o pror. dvanajstinah samo čl. 47 do 62 zak. o Državni hip. banki, ne pa tudi čl. 117 e, ki vsebuje določbo o razširitvi zakona na vso državo in da zaradi tega Poštni hranilnici privilegiji zunaj ozemlja prejšnje kraljevine Srbije sploh niso bili nikdar podeljeni. To bi bilo važno seveda za nadaljnjo usodo teh privilegijev. Naziranju imenovanih avtorjev pa se ni moči priključiti, ker določa čl. 117 e samo ozemlje, na katerem veljajo ti privilegiji, ne pa tudi njih vsebine. Zato se morajo vzeti določbe čl. 47 do 62 pač po njih veljavnosti. Kolikor veljajo po čl. 117 e za vso državo, toliko so bili podeljeni tudi

³ II, 265. Podobno Matijević, Poveljstva nekih kreditnih itd., Pravosudje 1932, 534 sl. V pozitivnem smislu, da veljajo ti privilegiji za Poštno hranilnico tudi zunaj nekdanje Srbije, se je izjavil stol sedmorice v odločbi z dne 20. okt. 1934, cit. po Žilić-Šantek, Zakon o izvršenju i obezbedjenju, str. 476, št. 10.

Poštni hranilnici za celo državno ozemlje. Kolikor pa veljajo samo na ozemlju nekdanje Srbije, toliko se smejo uporabljati samo na nekdanjem območju kraljevine Srbije.

Drugi zavod, ki so mu bili podeljeni isti privilegiji, je Privilegirana agrarna banka. Čl. 48 zak. z dne 16. aprila 1929, Sl. N. 94-XXXIX—207, Ur. L. 201, določa, da grede Priv. agrarni banki vse tiste pravice in privilegiji, ki jih ima Državna hip. banka po določbah čl. 47 do 62 svojega zakona. Čl. 57 pa je povrh tega še določil, da so izpiski ali izvlečki iz bančnih knjig, ki jih je Priv. agrarna banka overovala, v zvezi z izvirno zadolžnico ali s prepisom, ki ga overovi prav tako banka sama, izvršilni naslov (titulus executionis) kakor izvršljiva sodna sodba.

Privilegiji Priv. agrarne banke so bili v naslednjih letih še znatno razširjeni. Prvotnemu zakonu je dodal zakon z dne 27. marca 1931, Sl. N. 78-XXIV/167, Sl. L. 110, med drugim še čl. 56 a: Dražba nepremičnine, na katerem je vknjižena Priv. agrarna banka na prvem mestu, ne more postati pravnomočna brez njenega pristanka, če dosežena največja kupnina ne zadošča, da bi popolnoma krila bančino, na prvem mestu vknjiženo terjatev s pripadki vred. Banka se mora izjaviti v osmih dneh, ali sprejme rezultat dražbenega postopka ali ne. Dražbeni postopek se v negativnem primeru ali nadaljuje ali pa ustavi. — Zakon z dne 5. decembra 1931, Sl. N. 285-XCIII/670, Sl. N. 654, je dal banki še dalekosežno pravico, da jo sme tudi v odvetniški pravdi zastopati vsaka oseba, ki jo pooblasti (čl. 56 g), in pa pravico odkupa glede terjatev v kronah ali forintih, ki so vknjižene pred njo, tako da pride Priv. agrarna banka sama na prvo mesto. Privilegiji Priv. agrarne banke so postali pomembni zlasti še zaradi tega, ker se je prenesel del kmetjskih dolgov nanjo in izterjuje sedaj po uredbi o likvidaciji kmetjskih dolgov ona te dolgove in sicer z izvršbo na nepremično imovino, če je ostala davčna izvršba brezuspešna (čl. 48 ulkd. in čl. 18 prav. za dajanje olajšav dolžnikom Priv. agrarne banke z dne 30. oktobra 1936, Sl. 252-LXIII/644, Sl. L. 738).

Glede vsebine vseh teh privilegijev, kolikor ne prese-gajo onih, ki jih ima tudi Državna hip. banka, se mora pri-pomniti isto kakor glede Poštne hranilnice.⁴

Podobne pravice imajo za svoje terjatve še kra-jevne in oblastne zadruge za kmetijski

⁴ Utesnjevalno tudi tu Matijević-Čulinović, op. c. str. 268.

kredit po besedilu, določenem z uredbo z dne 21. decembra 1932, Sl. N. 19-VI/52 iz l. 1933, Sl. L. 110/1933, kolikor gre za nepremičnine, ki so bile kupljene s posojili, danimi od imenovanih zadrug.

Po zakonu z dne 22. februarja 1902 ima tudi Hipotekarna banka Trgovskega fonda v Beogradu posebne olajšave. Njene knjige in izvlečki iz njih, overovljeni po pristojnih bančnih organih, so javne listine (§ 3). Če njena terjatev ni plačana, jo mora iztožiti in uvesti nato izvršbo po pristojnem policijskem oblastvu. Če bi to ne opravilo izvršbe o pravem času, ima banka pravico, opraviti jo z lastnimi organi (§ 8). Njene hipotečne terjatve se upoštevajo po obstoječem vrstnem redu, le državnim davkom in taksam se priznava prednost pred terjatvami Hipotekarne banke Trgovskega fonda, vendar samo za dve leti nazaj od prodaje (§ 4). Če gre banki plačilo na prvem mestu, razdeli doseženo kupnino sama, sicer jo pošlje sodišču, da jo razdeli (§ 8).⁵

Na Hipotekarno banko Trgovskega fonda privilegiji Državne hip. banke niso bili razširjeni, zato se presojaio sami zase. Razen najprvo navedenega, privilegija javne listine, so bili po duhu ureditve omejeni na nekdanje ozemlje Srbije. Čl. 4 uip. je razveljavil le pravico, da izvrši prodajo banka subsidiarno sama. Določba 2. odst. § 96 fin. zak. za l. 1939/40 je nato odredila, da ostanejo ti privilegiji še nadalje v veljavi, da pa veljajo za postopek povsem predpisi zakona o izvršbi in zavarovanju ter uvedne uredbe k ip. Spričo tega je nadaljnji dostavek te določbe, da mora dati izvršilno sodišče Trgovskemu fondu in njegovi Hipotekarni banki po izkazani potrebi in na njih zahtevo na razpolago enega sodnika in zapisnikarja za opravo postopka, nerazumljiv.

Prav vsi ti denarni zavodi, razen tega pa še Narodna banka, javna skladišča, zastavljalnice in Državna razredna loterija imajo še posebne privilegije, a to samo v pogledu premičnin.⁶ Ti nas tu ne zanimajo.

Če se torej ne oziramo na nekatere posebne privilegije, ki jih je imel ta ali oni denarni zavod, je bilo stanje glede izvršbe na nepremičnine pred uvedno uredbo k izvršilnemu postopniku to, da so veljali ti privilegiji za Državno hip. banko, Poštno hranilnico, Priv. agrarno banko in zadruge za kmetijski kredit na ozemlju nekdanje kra-

⁵ Gl. Matijević-Čulinović, op. c. II, str. 277.

⁶ Gl. ravnotam II, str. 246 do 285, 288, 289.

ljevine Srbije v celoti, na ostalem ozemlju pa so imeli ti zavodi zgolj pravico, vzeti zastavljeno jim nepremičnino v svojo upravo in se poplačati iz donosov iste.⁷ Po čl. 117 e zak. o Dhb. bi imeli sicer pravico, ne da bi iztoževali poprej svojo terjatev in izposlovali zanjo izvršilni naslov, zahtevati tudi prisilno dražbo zastavljene nepremičnine, a to le s posredovanjem upravnega oblastva. Ker pa zakon o občem upravnem postopku z dne 9. novembra 1930 zaradi poplačila denarnih terjatev izvršbe na nepremičnine ne pozna, je ta privileg zunaj ozemlja nekdanje Srbije ugasnil. Če je hotel takšen priv. denarni zavod poseči še na drugo imovino, na kateri za terjatev zastavne pravice ni imel, je bil prisiljen, nastopiti isto pot kakor vsak drugi upnik. Moral si je najprvo izposlovati izvršilni naslov, izvzemši Priv. agrarno banko, in na podstavi izvršilnega naslova uvesti izvršbo po predpisih pokrajinskega pravnega ali izvršilnega zakona. Tako je odločil tudi stol sedmorice v Zagrebu v že citirani odločbi Sl. Pr. II, 428 in še z dne 4. februarja 1935.⁸

II. Nadaljnji razvoj privilegijev.

Formalni viri, iz katerih so potekali ti v bistvu enako obsežni privilegiji denarnih zavodov, ki se bavijo s hipoteknimi posojili, so bili do junija 1937 torej zelo mnogovrstni. Vendar je imela stvar dobro stran, da so se poznejši privilegiji (kot privilegia per communicationem in forma accessoria data) opirali več ali manj vsi na one Državne hip. banke. Ti so s tem postali osnovni, tudi za druge odločilni. Vršili so tedaj ene vrste zakonodajne enotnosti in si to navzlic poznejšim spremembam in dopolnitvam obdržali tudi v novejšem času. Težave pri uporabljanju so povzročale razlike med objektivnimi pravi v posameznih pravnih področjih, to je napravljalo uporabo sicer enotnih norm neenako in često tudi negotovo.

Novi enotni jugoslovanski izvršilni zakon, ki je bil sicer že precej časa v veljavi, a obvezne moči še ni bil dobil, se na te privilegije ni oziral. Pač pa jih je predvideval načrt uvodnega zakona k izvršilnemu postopniku in to v enakem obsegu, kakor določa sedanji čl. 4 uip. Mnenja, ki so jih izrazila o tej določbi višja sodišča, za javno življenje

⁷ V istem smislu Matijević-Čulinović, op. c. II, str. 285, toda samo glede Državne hip. banke. Gl. tudi odl. Sl. Pr. II, 428 (stol sedmorice) in Pravosudje 1932, 510 (Sarajevo).

⁸ Citirano v Matijević-Čulinović, op. c. II, 299 št. 15.

pomembne prisilne korporacije, pa tudi privilegirani denarni zavodi sami, so bila različna. Nekatera so priporočala, naj se privilegiji obdrže, češ da vrše ti zavodi važno gospodarsko funkcijo, drugi so zahtevali njih odpravo, češ da s sodobnim pravnim stanjem niso več v skladu, tretji so predlagali samo malenkostnejše poprave, okrnitve privilegijev, tu pa tam tudi večji obzир na zavezanca samega, kakor določa to ip.

S tem se je začelo tudi materialno zenačenje privilegijev na vseh pravnih področjih, končni rezultat pa naj bi bila tako formalna enotnost kakor tudi materialna enakost in veljavnost privilegijev v vsej državi. Ta naj bi pometla seveda tudi z različnimi naziranjmi o uporabi privilegijev, ustvarila naj bi se trdna podlaga za delo sodišč. A zanesljivost sodnega uporabljanja kale sedaj okolnosti drugačne narave.

Formalni viri iz dobe do junija 1937 so bili zakoni, tedaj norme, o katerih veljavnosti in obvezni moči vsaj ob njih nastanku ni dvomov. Zaznamovati moremo sicer tudi eno uredbo, z dne 21. decembra 1932 o prilagoditvi zak. o kmetijskem kreditu zakonu o Priv. agrarni banki. Vsebina te uredbe pa je bila točno predpisana s čl. 75 zak. o Priv. agrarni banki in njeno besedilo odobreno s § 54 fin. zak. za l. 1933/34. Z letom 1937. pa je nastal v tem pogledu preokret.

Zakonodajno telo je delalo z vedno večjo težavo, pravi zakoni postajajo redki. Zato pa daje zakonodavec upravni oblasti pooblastila, na podstavi katerih naj se uredi vse tisto, kar čaka ureditve. Zakoni, ki dajejo ta pooblastila, so finančni zakoni, ki so postali s tem najvažnejša emanacija naših zakonodajnih teles. Poleg obilice gotovih norm kot manjših zakonov zasledujemo v zadnjih letih v njih vedno večje število imenovanih pooblastil, ki so deloma točno določena, izražena pa često tudi prav splošno. Mnogo se je sicer pisalo že o uveljavljanju zakonodaje s finančnimi zakoni, a vse le zgolj iz tehničnega vidika. Ker nobeni prigovori niso imeli zelenega učinka, se zdi, da se je javnost privadila na takšen zakonodajni stroj. Še več, nekdanji nasprotniki se ne obotavljajo, dati svojim načrtom na ta način obvezno realnost. Zato pa moramo z večjo zaskrbljenostjo gledati na vsebino norm, uvedenih s finančnimi zakoni. Z njimi so se komaj uveljavljeni enotni zakoni v nekaterih določbah spreminjali, marsikak strel, oddan v finančnem zakonu s tiste strani, ki je bila najbolj poklicana čuvati enotnost, je to enotnost občutno ranil in uveljavil

zopet malo prej zavržen starejši predpis. Še kočljivejše je, če se dajo upravni oblasti pooblastila, da uveljavi sama potrebne norme. Redko je pooblastilo res tako točno, kakor se zahteva zanj, in kaj vabljava je možnost, prekoračiti ga. Zato takšna prekoračenja niso nič izjemnega in najdemo jih na vseh področjih objektivnega prava.⁹

Ta v zadnjem času vedno bolj pogosta pooblastila odrejajo, da se zadevna pravna materija uredi z uredbo z zakonsko močjo. S tem je uveden v naše pravno življenje nov tip uredbe, ki naši prvi ustavni ureditvi sicer ni bil neznan, pač pa sedanji še veljavni ustavi, in ki si je priboril svoj prostor v področju naše države po poti običaja, kakor to pravi Krbek.¹⁰

Izraz „uredba z zakonsko močjo“ ali naredba, ki ima moč zakona, utegne motiti. Vendar pomenja vselej naslednje:

a) Tudi uredba z zakonsko močjo je samo uredba in nikoli zakon.

b) Uredba z zakonsko močjo črpa svojo veljavnost, obveznost in moč zgolj iz pooblastila, na katero se opira in ki je dalo povod zanjo. Če pooblastila ni, tudi uredbe ne more biti. Uredba sme urejevati samo tista razmerja, za kar je pooblastilo izrečno dano. Če je prekoračila pooblastilo, je tisti del uredbe neveljaven.

c) Veljavnost obstoja in obsega uredbe z zakonsko močjo preskušajo sodišča prav tako, na isti način in neomejeno kakor vsako drugo uredbo.

d) Zakonska moč uredbe pa pomenja vendarle več kakor moč navadne uredbe. Dočim daje zadnja samo podrobnejše predpise za izvrševanje nekega zakona, sme uredba z zakonsko močjo že obstoječi zakon spremeniti, ga dopolniti, razveljaviti, seveda vedno le v okviru danega pooblastila. Sme urejati celo neko pravno materijo, ki doslej sploh še ni bila urejena, se predstaviti s tem kot popolnoma nova neodvisna ureditev.

e) Uredbo z zakonsko močjo sme spremeniti samo zakon ali norma enake veljave.¹¹

Prvo zakonsko pooblaščenje, ki se tiče obravnavane snovi, je dobil minister pravde s § 27 fin. zak. za l. 1937/38.

⁹ Prim. Kostić, Proishodne norme, Pravna Misao 1939, 449.

¹⁰ Krbek, Sudska kontrola naredbe str. 32 sl. passim.

¹¹ Glej o tem Kostić, Administrativno pravo II, 10; III, 245 sl. Krbek op. c. 41 sl. 183 sl. Prim. tudi Jurković, Zakonitost uredbi v Spomenici kongresa pravnika v Zagrebu 1954, str. 231.

Glasilo se je, da določi po odobritvi ministrskega sveta z uredbo z zakonsko močjo dan, ko naj stopi v moč zakon o izvršbi in zavarovanju z dne 9. julija 1930, in predpiše uvodne določbe za ta zakon... To pooblastilo je minister pravde izrabil in izdal uredbo, s katero se uvaja izvršilni postopnik. Uredba ima običajno vsebino uvodnih zakonov: začetek veljavnosti izvršilnega zakona, določbe o prehodu s starega zakona na novi, končno razmerje novega izvršilnega postopnika do drugih starejših zakonov, katerih določbe so v nasprotju z novim izvršilnim postopnikom. Iz tega se vidi, da je uvodna uredba v soglasju z danim pooblastilom, zlasti tudi njen čl. 4, ki ureja na novo privilegije že imenovanih denarnih zavodov.

Čl. 4 uip. se dotika seveda zgolj privilegijev denarnih zavodov, tičečih se izterjevanja denarnih terjatev, drugih ne. Odpravil je popolnoma javno prodajo po denarnem zavodu in mu pustil oziroma prepustil edinole cenitev nepremičnine, na kateri ima za terjatev zastavno pravico. Ni pa okrnil privilegija, da sme vzeti denarni zavod zastavljeno nepremičnino sam v svojo upravo in se poplačati z upravnimi donosi.¹²

Predpisi čl. 4 uip. so jasni. Povsem umestno je bila odpravljena prodaja po denarnem zavodu samem, ker predstavlja sodni dražbeni postopek nedvomno boljše pravno in socialno zaščito tako zavezanca kakor tudi drugih udeležencev v izvršbi. S tem so čl. 53, 56, 57, 60 in deloma 55 zak. o Dhb. izgubili veljavo.

Naslednja norma, ki se tiče te materije, je zopet uredba z zakonsko močjo z dne 22. junija 1938, Sl. L. 145-XLVII/378, Sl. L. 414. Izdana je na podstavi § 107 fin. zak. za l. 1938/39, ki je odredil: „Ministrski svet se pooblašča, da sme na predlog ministra za finance izdati glede na izkazano potrebo in današnji obseg poslovanja Državne hip. banke uredbo z zakonsko močjo o spremembah in dopolnitvah v zakonu o ureditvi Uprave fondov oziroma Državne hip. banke, s katero se hkrati uredi vprašanje bančnih privilegijev v zvezi z določbami zakona o izvršbi in zavarovanju in zakona o civilnem pravnem postopku kakor tudi službeni položaj bančnega osebja neodvisno od zakona o uradnikih iz leta 1931.

Tu zanima zgolj vprašanje ureditve bančnih privilegijev. To se mora zgoditi po besedah pooblastila v zvezi z izvršilnim in pravnim postopnikom. Z drugimi besedami,

¹² Gl. Matijević-Čulinović, op. c. II, 283 sl.

bančni privilegiji ne smejo biti v nasprotju s tema dvema zakonoma, razen kolikor že dotlej ni bilo izjem. In res, na temelju tega pooblastila izdano novo besedilo se dotika samo čl. 54 in 55, se torej prisilne dražbe naravnost in izrečno z majhno izjemo niti ne spominja ne. Popolnoma dopusten je zato sklep iz tega, da so se smatrali vsaj oni predpisi, ki se jih ta uredba ni dotaknila, ob nje izdaji za razveljavljene. Prav isto izraža tudi § 126 fin. zak. za l. 1939/40, o čemer bo govora še pozneje. Res je, da finančno ministrstvo obenem predvidenega prečiščenega besedila zakona o Dhb. še ni izdalo. Pripravlja se sicer zdaj, toda tudi drugačno prečiščeno besedilo ne more ovreči gornjega sklepa. Kritičen razbor privilegijev je zato gotovo potreben. To tem bolj, ker je prišel medtem vmes nov moment, ki je nekako zabrisal prvotno dokaj jasno pooblastilo.

To je tretja uredba z zakonsko močjo, izdana dne 6. oktobra 1939, Sl. N. 252-LXXXI/635, Sl. L. 512. Predpisal jo je ministrski svet na podstavi § 113 fin. zak. za l. 1939/40, ki daje tako pooblastilo „radi ureditve in olajšanja gospodarskih razmer v državi in vobče radi pospeševanja gospodarske delavnosti.“ Z njo se določa, da veljajo tudi za občinske hranilnice privilegiji po čl. 47 do 62 zak. o Dhb. S tem so prešle v krog priv. denarnih zavodov tudi občinske hranilnice in so zadobili privilegiji onih za nas še večji pomen. Nečemo se ustavljati ob vprašanju veljavnosti te uredbe, čeprav je več kot dvomljivo, da bi navedeno pooblastilo krilo oziroma dajalo podlago za uredbo take vsebine, poudariti pa je treba, da se kaže način, kako so bili privilegiji podeljeni, zakonodajno tehnično za zgrešen. Ne glede na to, kakšna in kolikšna je bila trenutna vsebina teh privilegijev, se navajajo v uredbi vsi členi, kakor so nekdanj veljali za Državno hip. banko, čeprav so nekateri izmed njih razveljavljeni, drugi pa obsoletni. Prav tako je navajalo dnevno časopisje vse te predpise kot vsebino privilegijev, podeljenih občinskim hranilnicam.¹³ Ne navajata se čl. 62a in 62b, ki se zato na občinske hranilnice ne moreta uporabljati, čeprav bi nudila potrebno dopolnitev k št. 10 § 14 uredbe o obč. hran. Tudi za te privilegije velja kakor za ostale, da se morejo dati z razširitvijo obstoječih pravic

¹³ N. pr. Jutro z dne 11. okt. 1939. Prim. tudi razne izdaje uredbe o občinskih hranilnicah, ki navajajo celoten tekst čl. 47 do 60 zak. o Dhb. Tako zagrebška izdaja „Vesnika“ Saveza štedionica Kraljevine Jugoslavije, ljubljanska izdaja Tiskarne Merkur.

občinskim hranilnicam samo tisti privilegiji, ki so ob času razširitve obstajali. Neobstoječi privilegiji pa se po poti razširitve tudi s predložitvijo narodnemu predstavništvu za soglasnost, pa najsi je ta predpisana, ne morejo priklicati v življenje.

III. Posamezni privilegiji.

1. Javne listine. Knjige privilegiranih denarnih zavodov in overovljeni izpiski (izvlečki) iz njih imajo veljavnost javnih listin. Overovitev opravijo osebe, ki so po zakonu o denarnem zavodu ali po njegovih statutih upravičene za podpis. Pri Državni hip. banki se zahtevata podpisa bančnega upravnika (njegovega namestnika) in še enega člana upravnega odbora (čl. 2 zak.). Ti osebi tedaj nista bančna nameščenca. Tudi za Priv. agrarno banko podpisujeta dva kolektivno in sicer ali dva člana upravnega odbora, ali en član upravnega odbora in en bančni prokurist, ali ta in bančni ravnatelj (čl. 3 zak.). Pri drugih zavodih so odločilna potrjena pravila, zvečine sta potrebna vselej dva podpisa.

Pomen javne listine se presoja po §§ 388 sl. cpp. Knjige in overovljeni izvlečki iz njih dokazujejo torej obstoj in višino terjatve denarnega zavoda z vsemi stranskimi terjatvami vred, tako glede nastanka, nadaljnjih sprememb in dospelosti dolga. Nasprotni dokaz je dopusten v istem obsegu in na isti način kakor nasproti vsaki javni listini. Dokazovati se sme torej, da ni temeljnega pravnega posla, iz katerega je terjatev nastala, prav tako tudi, da je terjatev že prestala, da ne obstoji več v tolikšnem obsegu in pod.

Priznanje lastnosti javne listine je velik privilegij, ki se more podeliti kakemu zasebnemu pravnemu subjektu. Zato je na mestu le, če ima dotični subjekt res znaten, vsaj do neke mere odločilen vpliv in pomen za narodno gospodarstvo, ne samo lokalnega. Tudi organizacija denarnega zavoda mora biti takšna, da stavlja njegovo poslovanje izven vsake sumnje. Poleg tega, denarnemu zavodu immanentnega jamstva je potrebno še tudi državno nadzorstvo. To ne sme biti zgolj materialno, ki se omejuje samo na kontrolo sklepov ali poslov zavoda, ampak tudi formalno, s katerim se izvršuje trajen pregled njegovega notranjega poslovanja. Zato se podelitev tega privilegija določenim denarnim zavodom na sploh brez pridržka ne more odobravati.

Je pa še nadaljnji tehten prigovor. Knjige in overovljeni izvlečki so vselej javne listine ne glede ali gre za terjatev, ki jo je imel denarni zavod že skraja, ali pa jo je šele pozneje pridobil od druge osebe, n. pr. na podlagi odstopa. Po besedilu zakona tudi v tem pogledu dokazna moč ni v ničemer omejena, tako da bi se o terjatvi, katere obstoj je bil poprej izpodbojen ali vsaj dvomljiv, domnevalo, čim je prešla na privilegirani denarni zavod, da obstoji, dokler dolжник ne dokaže nasprotnega. Privilegij bi bilo zato omejiti na tiste terjatve, pri katerih je bil denarni zavod že skraja upravičeni subjekt. Če se pa to ne zgodi, se mora interpretirati utesnjevalno, tako da učinkuje lastnost javne listine le toliko, kolikor gre za izjave priv. denarnega zavoda. Ista pravna misel je izražena tudi v čl. 9 ulkd., čeprav je treba že tu pripomniti, da gredo Priv. agrarni banki v zvezi z odvezo kmetskih dolgov še večji privilegiji, ki se jih pa tu nikakor ne dotikamo.

2. Izvršilni naslov. Po čl. 57 zak. o Pab. so izvlečki iz bančnih knjig, overovljeni s strani banke, v zvezi z izvirno zadolžnico ali prepisom te, ki ga overovi prav tako banka sama, izvršilni naslov. S tem, da so te listine proglašene formalno za izvršilne naslove, pa niso postale odveč tiste predpostavke, ki jih mora imeti po naši zakonodaji v pogledu svoje vsebine vsak akt, da postane izvršilni naslov. O zadolžnici se samo po sebi predpostavlja, da sta v njej navedeni upravičena in dolžna oseba, izvleček iz knjig bo dajal točno stanje dolga na glavnici in stranskih dajatvah. Toda zahtevana dajatev mora biti tudi dopustna, to je po zakonu ne prepovedana, v nji ne smejo biti vsebovane obresti, ki jih zakon zabranjuje. Vsi prigovori zoper takšen izvršilni naslov se uveljavljajo prav tako kakor zoper druge izvršilne naslove. V izvršbi torej predvsem z opozicijsko tožbo.

Ta privilegij je veljal pred uvedbo k izvršilnemu postopniku samo za Priv. agrar. banko.¹⁴ Novela k zakonu o Dhb. iz l. 1938 ga zato ni mogla razširiti niti uvesti ne za Državno hip. banko ne za druge privilegirane denarne zavode.¹⁵ To bi ne bilo v skladu z iz-

¹⁴ In razen tega za Hrvatskoslav. zemaljsko hip. banko (§ 8 zak. 11. marca 1894) ter Hrvat. slav. središnjo vjer. udrugo (§ 77 zak. čl. XXIII/98). Plen. sklep stola sedm. (Mjesečnik 1934, 173) je priznal tudi zadolžnici Državne hip. banke in overovljenim izpiskom iz njih svojstvo izvršilnega naslova, to pa samo v pogledu zastavljene ji imovine.

¹⁵ Prim. Matijević-Čulinović, op. c. II, 290.

vršilnim zakonom, katerega uredba po izvajanjih pod II ne more derogirati. Sodišča zato veljavnosti št. 5 čl. 55 zak. o Dhb. ne morejo priznavati.

3. Uprava zastavljene nepremičnine. Že po čl. 54 zak. o Dhb. so smeli privilegirani denarni zavodi vzeti zastavljeno nepremičnino v lastno upravo in z donosi iste kriti dolžno terjatev, če je bil dolžnik s plačili v zamudi ali če je vrednost zastavljene nepremičnine padla (čl. 19 zak. o Dhb.). Kaj drugega se za uvedbo uprave tudi danes ne zahteva. Z noveliranim besedilom čl. 54 cit. zak. se postopek urejuje malo obširneje, kakor je bilo to v prvotnem besedilu, čeprav tudi sedaj še v precej nezadostni meri. Kodifikatorji novele niso zajeli ne gospodarske, še manj pa socialne vsebine novega izvršilnega postopnika. Kadar gre za priv. denarne zavode, se njih socialna skrb ustavi ob koristih teh. Zato tudi najnovejša ureditev ne more vzbuditi kar vprek odobravanje. Ker pa so predpisi tudi sedaj dokaj mršavi, se da povedati o tej upravi brez praktičnih izkušenj le nekaj splošnih smernic.

a) Ali naj prevzame upravo ali ne, odloča denarni zavod suvereno. Morda bo denarni zavod našel, kdaj je uprava res primerno poplačilno sredstvo, kajti kakor se kaže na videz za socialnejše izterjevalno sredstvo, tako se z njo ne dajo doseči vselej praktični uspehi. Zoper njegovo odločitev ni pravnega sredstva. To tudi ni mogoče, ker odločitev ne predstavlja nobene oblastvene, zlasti ne sodne odločbe. Ne more pa biti izključena tožba, da se izreče uprava za neveljavno, če je dolg že prestal, zlasti če je bil plačan, ali zaradi nerednosti in nezakovitosti pri izvedbi uprave.

b) Denarni zavod sme vzeti v upravo zgolj nepremičnino, ki mu je z zadolžnico zastavljena. Če hoče denarni zavod poseči še na druge nepremičnine z upravo, more to storiti le po predpisih ip., to je edinole s prisilno upravo, ki jo vodi po sodišču postavljeni upravitelj.

c) Uprava, ki jo izvaja denarni zavod, ni sodna izvršilna uprava, zato ima samo učinke, ki so po privilegiju z njo izrečno združeni.

d) O svoji odločbi obvesti denarni zavod pristojno zemljiškopravno sodišče. To odredi v zemljiški knjigi zaznamba „prisilne uprave“. Kako drugače sodišče pri tem ne sodeluje. (Gl. odl. pod št. 6 v Žilić-Santek op. c., str. 475). Omenjena zaznamba pa je samo po imenu zaznamba prisilne uprave. Nje učinka sta le tista, ki sta po zak. o Dhb. odrejena: da sme zavod izvesti upravo tudi zoper vsakega

lastnika upravljane nepremičnine, ki bi jo pridobil pozneje od prejšnjega bančnega dolžnika, in da je izključen vsak drug upnik od poplačila s prisilno upravo v času, dokler traja uprava zavoda (čl. 22 in 54).

Denarni zavod obvesti o svoji odločbi tudi druge osebe, zlasti one, ki dolgujejo dajatve, spadajoče med donose upravljane nepremičnine. Če so bile te osebe obveščene, se pozneje z neznanjem uprave ne morejo več izgovarjati. O prevzemu uprave se obvestita tudi pristojno davčno oblastvo in občina, v kateri nepremičnina leži.

e) S prevzemom uprave in v teku iste nastanejo le odnosi med denarnim zavodom in dolžnikom, ti so zgolj zasebnopravni. Za izvrševanje uprave postavi denarni zavod posebnega upravitelja, ki ga sme poljubno izmenjati. Upravitelj je v zasebnopravnem razmerju le z denarnim zavodom, je temu odgovoren, je skratka pooblaščenec denarnega zavoda. Nepremičnino upravlja pravno denarni zavod, dejansko upravitelj.

Denarni zavod upravlja nepremičnino v vsaki smeri, on gospodari na njej. Toda postopati mora kot dober gospodar, po tem se določa njegovo morebitno jamstvo. Sam določa način gospodarstva, ga vodi naprej z močmi, ki so bile v službi že pri dolžniku, sme tem odpovedati službeno razmerje po vsebini obstoječih pogodb, sme najeti druge osebe in jih zaposliti. Nove službene pogodbe se smejo sklepati največ za dobo upravljanja. Denarni zavod plačuje tekoče mezde, državne in samoupravne davke in doklade, kakor tudi zavarovalnine od nepremičnine. Vse potrebne izdatke mora predujmiti, posojila se v to svrho ne smejo najemati.

Z upravo se ne sklada oddaja dolžnikovih nepremičnin v zakup. Le kjer je bil ta način gospodarsko običajen že pri dolžniku, tam sme storiti isto denarni zavod, kakor n. pr. pri hišah, v katerih se oddajajo stanovanja ali poslovni prostori.

Od dne prevzema uprave dolžnik nima pravice, razpolagati z dohodki nepremičnine in se brez odobritve denarnega zavoda ne sme vmešavati v upravo in poslovanje.

f) Iz donosov krije denarni zavod najprvo izdatke uprave, tekoče davke, nato svojo terjatev. K izdatkom štejejo stroški uprave, vzdrževanja in ohranitve nepremičnine, tudi nagrada za upravitelja. Vse te stroške sme obračunavati denarni zavod odstotno, kar ni vselej socialno. K izdatkom pa spadajo omenjeni potroški samo, kolikor dospe-

vajo med upravo. Njih krog je torej znatno ožji kakor pri prisilni upravi, to pa kaže upravo po zavodu, kakor je urejena danes, kot nesodobno.

Tekoči državni in samoupravni davki ter doklade so tisti, ki obremenjajo nepremičnino in ki so največ za eno leto na zaostanku.

Po kritju teh izdatkov porabi denarni zavod vse do-nose za plačilo svoje terjatve (čl. 54/6, 48). Vsi drugi upniki so tudi glede tekočih letnih odplačilnih obrokov izključeni. To dejstvo vodi h koliziji med interesi denarnega zavoda in drugih upnikov in napravlja obstoj tega privilegija za več kakor vprašljiv. Upnik, ki ne vodi uprave, ima v takem primeru edino možnost, da nastopi s prisilno dražbo zoper dolžnika.

g) Če je kak upnik že izposloval prisilno upravo priv. denarnemu zavodu zastavljene nepremičnine, je prevzem uprave te nepremičnine po priv. denarnem zavodu nemo-goč. Priv. denarni zavod v takem primeru nima drugačnih pravic kakor vsak drug upnik. Pristopiti more le k že uvedeni prisilni upravi, seveda na podstavi izvršilnega naslova.

4. Javna prodaja in prisilna dražba. Državna hip. banka je imela poprej na ozemlju nekdanje kraljevine Srbije tudi pravico, da je zastavljeno ji nepremičnino sama prodala, ne da bi ji bilo treba zato izvršilnega naslova in ne da bi se ji bilo treba obračati na izvršilno oblastvo. Toda ta pravica je bila s čl. 4 uip. razveljavljena in novelirani čl. 48 zak. o Dhb je določil, da ima banka pravico, izterjati terjatev z javno prodajo na podstavi „izvršilnega predloga“. S tem je bilo rečeno, da javne prodaje po banki sami ni več. Škoda, da novela iz l. 1938. ni izvedla s tem združenih posledic popolnoma določno, da ni tudi izrečno razveljavila vseh tistih določb, ki so bile s čl. 4 uip. razveljavljene, t. j. čl. 56, 57, 60 in deloma čl. 53 ter 55. Vse te so namreč v nasprotju s sodnim dražbenim postopkom in sta bila zlasti čl. 56 in 57 le protiutež nasproti nesodni javni prodaji, izvršeni po banki. Te razveljavljene odredbe tudi predpis o razširitvi privilegijev na občinske hranilnice ni mogel znova oživeti. Nekakšna negotovost se čuti v tem pogledu tudi pri zakonodavcu, fin. zak. za l. 1939/40 navaja v § 126 št. 17 in 18 za Priv. agrarno banko dve določbi, ki se krijeta s predpisoma št. 7 in 1. nov. besedila 55 zak. o Dhb. in od katerih je veljal prvi že od l. 1931. za Priv. agrarno banko, drugi pa vsaj od l. 1937. Novelarna uredba iz l. 1938. se zato ne dotika prav nič ti-

stih določb zakona o Dhb., ki urejajo pravico banke, prodati nepremičnino z lastnimi organi, ampak našteva samo šest specialnih predpisov iz prisilnega dražbenega postopanja (čl. 55 št. 1, 3, 5 in 6, čl. 48, 50/3), samo šest drobcev iz obširnega kompleksa predpisov o prisilni dražbi. Pa še od teh veljajo samo tri določbe kot resnični privilegiji (čl. 55 št. 1, 48/2, 50/3), drugi so kot nezakoniti neveljavni ali pa ne predstavljajo nobenega privilegija. Zato se naslednje vrste s prodajo kot tako ne bavijo, marveč navajajo samo te posebne predpise.

a) **Cenitev.** V vsakem dražbenem postopku, v katerem je izvršilni predmet nepremičnina, zastavljena privilegiranemu denarnemu zavodu, se vzame za podstavo cenitev, ki jo je opravil denarni zavod sam. Ta privileg je izrečno obdržan v veljavi s čl. 4 uip., glede Priv. agrarne banke ga po nepotrebnem ponavlja še enkrat št. 18 § 126 fin. zak. za l. 1939/40. Privilegij velja, najsi nastopa kot zahtevajoči upnik priv. denarni zavod ali kdo drugi. Način cenitve predpiše denarni zavod sam, nuditi pa mora izvršilnemu sodišču takšne podatke, da more na njega podstavi ugotoviti vrednost, kakor predpisuje to zadnji odstavek § 115 ip., sicer mora sodišče cenitev dopolniti.¹⁶

Cenitev odpade, če je bila nepremičnina že ocenjena po zavodu, ko je dajal posojilo, ni odtlej minilo več kot leto dni in ni nastopila važna sprememba v kakovosti ali obsegu nepremičnine ali njene pritekline. Cenilni elaborat priloži v takem primeru priv. denarni zavod že izvršilnemu predlogu. Če nastopa drug zahtevajoči upnik, pozove izvršilno sodišče denarni zavod, naj predloži staro in novo cenitev v roku, ki mu ga določi. Ta odredba izide, pa najsi bo izvršilni upnik kdor koli. Če priv. denarni zavod ne predloži cenitev v določenem roku, jo opravi izvršilno sodišče samo. Ta cenitev ostane v veljavi tudi, če bi priv. denarni zavod pozneje že uvedeni dražbi sam pristopil.

b) **Vrstni red.** Po čl. 48 zak. o Dhb. ima priv. upnik „pravo prvenstvene naplate za svoje potraživanje“ t. j. pravico, da se poplača za svojo terjatev pred običajnimi, nezastavnimi upniki po vrstnem redu, ki ga ima za svojo terjatev. Tako razumeva izraz „pravo prvenstvene naplate“ srbska pravniška literatura,¹⁷ tako ga je razumevala judika-

¹⁶ Gl. odl. stola sedm., Mjesečnik 1937, 455 in odl., navedeni pri Žilić-Šantek, op. c. str. 475, št. 3 in 5.

¹⁷ Tako Marković, Stvarno pravo 519, in Perić, Stvarno pravo 199, 238.

tura¹⁸ in tako ga potrjuje tudi zakonodaja. Iz te naj se navedo naslednji zgledi. Državna hip. banka daje posojila samo do polovice vrednosti zastavljenega predmeta (čl. 9) in samo z zavarovanjem na prvem mestu (čl. 12). S tem so v skladu nadaljnji predpisi zakona, da vrne banka previšek zavarovalne vsote dolžniku, če ta ne postavi zastavljenega predmeta v prejšnje stanje (čl. 11), in da izroči presežek kupnine, ki jo je dosegla na javni prodaji, sodišču, da ga ta razdeli (razveljavljeni čl. 60). Čl. 56a zak. o Pab. obravnava naravnost primer, da je banka vknjižena na prvem mestu. Čl. 56d obravnava pravico odkupa, če so vknjižene pred terjatvijo Priv. agrarne banke druge. O vknjižbi na slabšem mestu govori tudi št. 6 § 126 fin. zak. za l. 1939/40 („če ni hipoteka ... na prvem mestu“), pa tudi odst. 6 čl. 20 ulkd. v besedilu, ustanovljenem s št. 10 § 126 istega fin. zak. Podobno določata čl. 7/2 in 20 ulkd. glede terjatev, ki jih je prevzela Priv. agrarna banka. Zakon o Poštni hranilnici odreja, da se smejo dajati posojila samo proti vknjižbi na dobrem mestu. Vse to kaže, da priv. denarni zavodi za svoje hipoteke ne uživajo nobene prednosti, potrjuje pa obenem, da je za njih položaj v izvršbi odločilen izvršilni postopnik. Drugačno normiranje bi gazilo vsak pravni čut, kajti privileg, podeljen nekemu pravnemu subjektu, ne sme predstavljati razlastitev za drugega. To bi bilo, če bi stopile terjatve priv. denarnih zavodov naenkrat pred druge, ki že imajo trden vrstni red.

Vrstni red se tudi ne spremeni, če je bila terjatev poprej nepriviligirana, pa jo je pridobil z odstopom ali drugače priv. denarni zavod. To je načelo, ki se podaja iz določb materialnega prava in zakona o zemljiški knjigi. Prevrnitev tega načela bi pomenila pravcato revolucijo v kreditnem prometu. Poseben vrstni ali prednostni red more dati zakon le taki terjatvi, ki se od dotične stvari ali nepremičnine sploh odrajuje in katere obstoj more vsak domnevati, n. pr. davkom, zavarovalninam od nepremičnine, plačam oseb, ki so delale na njej in pod. Ne more se pa priznati takšno prvenstvo na korist kreditnim terjatvam, nastalim iz poljubnih razlogov. Sleherno zemljiškoknjžno jamstvo na korist nepriviligiranim osebam bi se napravilo iluzorno, če bi dobivale privilegirane prvenstveno jamstvo kadar koli. Določba čl. 48 zak. o Dhb. torej sploh ni ustanovila nobenega privilegija, ampak je že ustanovljeni vrstni red za terjatve priv. denarnih za-

¹⁸ Gl. odl. stola sedm., navedeno v opombi pod 5.

vodov samo potrdila. S tem se skladajo tudi že gori navedene določbe glede Priv. agrarne banke. Res je pa, da je treba vprav glede te zaznamovati izjemno in čudno določbo § 24 št. 1 fin. zak. za l. 1937/38, ki ustanavlja prednost za dospele obroke kmetijskega dolga, dočim ostane vrstni red za terjatev samo, za kmetijski dolg nespremenjen.

Čl. 48 zak. o Dhb. določa v drugem odstavku še prednost za davke in doklade pred terjatvijo banke, a samo za eno leto pred domikom. Ta določba je ostala v veljavi kot utesnjevalna nasproti čl. 146 zak. o neposrednih davkih,¹⁹ zato tudi v veljavi nasproti št. 2 § 177 ip., ki ponavlja samo čl. 146 zak. o neposr. d. Vendar s tem stvar še ni odpravljena. Vpraša se, koliko velja ostala vsebina § 177 ip. nasproti čl. 48 zak. o Dhb. Odgovoriti je treba pritrdilno, da je ostala na podstavi čl. 4 uip. v veljavi. To tembolj, ker gre za terjatve, ki jih priznava tudi zak. o Dhb. To so stroški uprave, opravljene v korist upnikom, navezanim glede poplačila na dobljeni izkupiček, nadalje plače v kmetijstvu in gozdarstvu zaposlenih oseb, odpadajočih na čas pred domikom, in socialne dajatve za zavarovanje takih oseb. Vse to je prihajalo v prid nepremičnini tik pred domikom, predstavlja breme za njeno upravljanje in vzdrževanje (čl. 54), zato mora biti tudi krito iz nepremičnine same.

c) Pripadki. Vse to velja glede vrstnega reda zastavne terjatve. O obsegu terjatve same pa moramo priznati vendar eno izjemo. Že od nekdanj je imela Državna hip. banka pravico, da si zaračunava tudi od neplačanih anuitet obresti in stroške za opomine. Vse to se je krilo pri prodaji obenem in v enakem vrstnem redu (čl. 50 zak. o Dhb.). Novelirani čl. 50 je prejšnje besedilo spravil v sklad z ureditvijo izvršilnega postopnika in določil, da imajo vsi pripadki isti vrstni red kakor glavna terjatev ne glede na čas, za katerega so na dolgu, in ne glede na njih vknjižbo. S to določbo je ustanovljena v korist privilegiranim denarnim zavodom izjema od §§ 179 in 180 št. 2 ip. Pripadki terjatve priv. denarnega zavoda imajo isti vrstni red s terjatvijo, čeprav bi bili že več kot tri leta na zaostanku in četudi niso vknjiženi.²⁰

Vendar se tiče ta privileg samo vrstnega reda stranskih dajatev. Vprašanje, ali ti pripadki tudi še pravno obstoje,

¹⁹ Gl. odl. Sl. Pr. III, 629.

²⁰ Tako tudi odl. stola sedm. z dne 16. maja 1939, Mjesečnik 1939, 373.

ni z ničemer dotaknjeno in odločajo o tem prej ko slej veljavni materialnopravni predpisi. To velja predvsem za zastaranje obresti. Te zastarajo ne glede na določbo čl. 50 zak. o Dhb. po obćih določbah in se seveda kot zastarane ne upoštevajo pri razdelitvi največje kupnine.²¹ Če pa niso zastarane, se poravnajo ne glede na datum njih nastanka v vrstnem redu terjatve (glavnice) in obenem z njo.

d) Po vsem tem se podaja tudi razmerje med upravo, ki jo vodi priv. denarni zavod, in prisilno dražbo, ki bi jo predlagal drug upnik. Priv. denarni zavod ima res pravico, poplačati se za svojo terjatev s pomočjo uprave. Toda to ne more iti tako daleč, da bi takšen denarni zavod z upravo izključeval plačilo drugih upnikov. Privilegiji naj upravičencu samo omogočijo preprostejši in lažji način plačila, ne smejo pa izključevati druge, da ne bi prišli tudi na zakonit način do plačila. Zato že uvedena uprava po priv. denarnem zavodu ne more preprečevati uvedbo prisilne dražbe, obstoji sicer še naprej, a prestane z domikom nepremičnine. Prav tako prevzem uprave po priv. denarnem zavodu ni izključen, čeprav bi bila že dovoljena prisilna dražba.

e) V vsem ostalem se uporabljajo med prisilno dražbo in glede nje predpisi izvršilnega postopnika. Tako zlasti v pogledu onih izjemnih ureditev, ki jih omenja še zakon o Dhb. Namesto čl. 49 je uporabiti naš pojem obsežnosti nepremičnine in pritekline po §§ 295 sl. odz. Neupoštevanje čl. 52 o opominjevanju dolžnika utegne napraviti prevzem uprave za nezakonit. Če je ta opomin po vsebini zadolžnice pogoj za dospelost celotne terjatve, se mora zgoditi. Izrečno je zavrniti ugodnost po novem besedilu št. 6 čl. 55 zak. o Dhb., ki oprasča priv. denarne zavode kot ponudnike pri javnih prodajah polaganja jamščine, kakor jo predpisuje § 116 ip. Za področje prisilne dražbe ta izjema ne velja, niso je poznali prejšnji predpisi, torej jo tudi novela ni mogla uvesti. Vendar ni izključeno, da ne bi konkretni dražbeni pogoji oprasčali priv. denarnega zavoda te jamščine. Glede odstopa od izvršbe in ustavitve iste veljajo predpisi ip., zlasti o oporeku zoper domik zaradi nezadostnega kritja. Določba § 55 št. 5 je razveljavljena in morajo priv. denarni zavodi prav

²¹ Tako tudi odl. kasacijskega sodišča v Beogradu z dne 24. februarja 1936, Branič 1936, 549. Ta odločba prišteva k banćnim stroškom tudi za zgradbe plaćano zavarovalnino, češ da morajo biti zgradbe po čl. 11 zak. o Dhb. zavarovane.

tako kakor ostali upniki predlagati poprejšnjo ugotovitev bremenskega stanja, če hočejo obrezuspešiti domik proti nezadostni kupnini. Oporek iz tega razloga se mora prijaviti ustno na dražbenem naroku (§ 143 ip.). To za denarne zavode ni obremenitev, ker smejo poslati sleherno pravdnosposobno osebo kot pooblaščenca na narok. Prav tako je razveljavljen oporek; temelječ na predkupni pravici za Priv. agrarno banko na podstavi zak. o likvidaciji agrarne reforme z dne 19. junija 1951, Sl. N. 142—XLVII/312, Sl. L. 265 (§ 75) v besedilu novele z dne 24. junija 1955, Sl. N. 141—XL/422, Sl. L. 561, in ki ga je uvedla v izvedbo te pravice uredba o finančni likvidaciji agrarne reforme na velikih posestvih z dne 26. septembra 1955. Sl. N. 219-LXVII/662, Sl. L. 565 (čl. 50). Ta kot izvršilna uredba vsebino in uveljavljenje predkupne pravice sploh ni mogla na novo predpisati. Materialna vsebina iste je določena po materialnih zakonih, njeno upoštevanje v izvršbi pa po določbi § 135/1 ip. O posebni pravici odkupa starejših hipotekarnih terjatev po Priv. agrarni banki (čl. 56d) je bilo že govora. Določba ne ustanavlja toliko neko izjemo od § 165 št. 2, marveč omogoča Priv. agrarni banki pravico odkupa tudi, če zastavljena nepremičnina ni na dražbi in odklanja predvsem vsakršno valorizacijo terjatev, ki imajo vrstni red pred terjatvijo Priv. agrarne banke. Čl. 62 zak. o Dhb., ki govori o postopanju, če je bil uveden o imovini dolžnika priv. denarnega zavoda stečaj, je ostal po št. 6 čl. 4 uvodnega zakona za stečajni zakon in zakon o prisilni poravnavi izven stečaja v veljavi, dasi se mora prilagoditi v ostalem tudi sedanji pravni ureditvi po čl. 4 uip. Uprava, ki jo je prevzel priv. denarni zavod, ostane še naprej navzlic uvedbi stečaja,²² toda denarni zavod se ne more upirati prodaji, ki jo hoče izvesti drug upnik ali upravitelj stečajne mase. Le glede na zadnji stavek čl. 62 cit. zak. pristoji priv. denarnemu zavodu pravica na oporek zoper domik zaradi nezadostnega kritja.

5. Ne spada semkaj določba št. 7 čl. 55 zak. o Dhb. o zastopanju Državne hip. banke in drugih priv. denarnih zavodov pred sodišči, ki se predstavlja kot izjema od § 128 cpp. S to določbo se je očitno hotelo, da dobi tudi Državna hip. banka vsaj približno enak položaj, kakor ga je imela Priv. agrarna banka že poprej na pod-

²² Gl. v tem smislu odl. kasacijskega sodišča v Beogradu z dne 30. septembra 1955, Branič 1955, 457, čeprav gre v svojih izvajanjih glede obstoja čl. 62 zak. o Dhb. predaleč.

stavi čl. 56g svojega zakona. Če že moramo priznati za Priv. agrarno banko to ugodnost za utemeljeno, sicer le v najmanjši meri, dokler ne uredi poslov z odvezo kmečkih dolgov, ni prav nobene potrebe, da bi dobili enake ugodnosti tudi drugi denarni zavodi. Iz že znanih razlogov, katerih ni treba še enkrat ponavljati, tudi ta določba za priv. denarne zavode, izvzemši Priv. agrarno banko, nima pravne podlage, zato tudi ne veljave.

IV. Zaključki.

V teku časa so najdalekosežnejši privilegiji priv. denarnih zavodov padli, niso bili več v skladu z moderno ureditvijo izvršilnega prava. Kolikor se skušajo ponovno vzpostaviti, gre to na račun formalne enotnosti in materialne enakosti jugoslovanskega procesnega prava.

Stremljenja, ki hočejo vsaj deloma okrniti stežka doseženo formalno enotnost, prihajajo le prečesto prav iz tistega središča, ki bi bilo to enotnost čuvati najbolj poklicano. Deloma se dogaja to hote in s tem ponovno uvaja razcepanost v našo pravno ureditev, še večkrat pa iz neinformiranosti tega, kar predstavlja naše današnje pravo. Sem je šteti zlasti vse tiste določbe, ki navezujejo še vedno na institute že razveljavljenega prava ter operirajo še nadalje z ideologijo in terminologijo istega in ki jih moremo tako težko spraviti v sklad z obstoječim pozitivnim pravom.

S privilegiji denarnih zavodov se ruši nadalje materialna enotnost prava. Ugodnosti, s katerimi naj se pospešuje delovanje zavodov, ki imajo kar največji vpliv na razvoj splošnega gospodarskega stanja, naj ne bodo na področju pravnega in izvršilnega prava. Če se da doseči v tej smeri kakšna olajšava, ki ni obenem škodljiva tudi za nasprotnika, bodi to v prid slehernemu. Napačno je naziranje, da se morejo delati na tem poprišču razlike; če je pravna formalnost preveč kruta za enega, ni prav nič lažja za drugega. Obsipati s takimi ugodnostmi denarni zavod, pomeni favorizirati tak pravni subjekt, ki ima že tako in tako gospodarsko, s tem pa tudi pravno premoč nad svojim sopogodnikom. Moderno procesno pravo pa skuša med obema nasprotnikoma ustvariti nekako ravnovesje, ki ne zanemarja in ne zapostavlja brzine postopka, s katero želi upravičenec uveljaviti svoj zahtevek, ki pa tudi zavezancu ne otežuje potrebne in pravične obrambe. Privilegiji

denarnih zavodov pravne narave takšne izravnave sil ne pospešujejo, narobe, njih uporablanje se kaže iz tega vidika čisto kot še strožje izvajanje boljše pozicije, ki jo tako in tako imajo. Končno se v modernem izvršilnem pravu uveljavljajo tendence socialne vsebine, ki prihajajo v prid obvezanim subjektom.

Preskus iz vseh teh vidikov, koliko so takšni privilegiji danes še na mestu, nikakor ni neutemeljen.

Če je hipotečni kredit res potreben in oskrbovanje z njim splošna narodnogospodarska nujnost, obenem pa takega kredita ni mnogo na razpolago, potem je podpiranje takih zavodov utemeljeno. Vprašanje je le, kdaj naj priskoči zunanja, državna pomoč. Brez dvoma takrat, da se zagotove zadostna sredstva za dajanje takih kreditov. Če je teh sredstev toliko, da zadoščajo povpraševanju, potem bi bilo odveč, podpirati zavode, ki se s tem bavijo, dotična pomoč naj se obrne raje drugi stvari v prid. V nasprotnem primeru pa so na mestu olajšave pri pribavljanju kreditnih sredstev in zagotovitev teh na način, ki se drugim ustanovam ne more prepustiti. Gre torej v prvi vrsti za ugodnosti gospodarske narave. Kake vrste naj bodo te, ni namen pa tudi ne naloga teh vrstic. Tej nalogi je država zadostila že s tem precej, da je priv. denarnim zavodom dopustila vrste pravnih poslov, ki so drugim subjektom zabranjeni, da jim je zagotovila tudi drugačno gospodarsko poslovanje, ki sliči tu pa tam že monopolnemu stališču. Morda bi bilo na mestu tudi favoriziranje tistih, ki iščejo potrebni kredit, in to predvsem s takšnimi olajšavami.

Kar se pa tiče ugodnosti na strogem področju prava, kjer gre za uveljavljanje in izterjavanje, je bilo že gori omenjeno, da te niso priporočljive. Neumestne so tamkaj, kjer so formalni predpisi za izterjevanje danih kreditov takšni, da nudijo zadostno odpomoč. Še manj je priporočljivo, da dopuščajo privilegiji zavodom samim, da iščejo prisilno plačilo dolgov brez sodnega sodelovanja. Takšen način izterjevanja je morda tu pa tam hitrejši, toda prezira vse opreznosti, ki jih ima sodni postopek, da se izvede stvar nepristransko in s potrebnim ozirom na dolžnika. Zelo dvomljivo pa je, ali je tudi cenejši. Vsakdanja praksa bi pokazala prečesto drugačne rezultate. S tem pa je tudi ideja nesodnega izvrševanja zelo omajana.

Je pa še drug važen razlog, ki je v ostrem nasprotju z vsakim nesodnim postopanjem v pravni državi. V tej je sodstvo pridržano državi in njegovo izvrševanje je izvrševanje ene izmed treh funkcij državne oblasti. Pravna država si je pridržala monopol sodstva, to je iskanja in izrekanja odločb, k temu je pridružil naš pravni red povsem utemeljeno tudi izvrševanje istih. Vse to je in naj bi bilo v pravni državi izključno področje njene sodne oblasti. Izvrševalcem sodnih funkcij, ki naj čuvajo poedinca v njegovi osebnosti in njegovem gospodarstvu, je pravna država podelila in jim priznala posebno trdno stališče, ki se izraža v neodvisnosti sodnikov, da je zaščitila s tem ravnotežje nasproti upravni oblasti. Čim pa se pripuščajo v nekem pravnem sistemu različna posebna, zlasti stanovska sodišča ali razsodišča, čim se odvzema celo prisilno izterjevanje dolgov iz nepremičnin sodnim organom in prepušča to upniku samemu, se omalovažuje vedno bolj pomen sodnih funkcij. Njih neprestano zoževanje omejuje vse bolj krog tistega področja, na katerem naj ureja odnose neodvisni in nepristranski sodnik, kajti vedno manj je poslov, ki stoje pod garancijo neodvisnosti. Ta postaja ob takim razvoju odveč. Premoč dobiva izvrševalec upravnih funkcij, pristojnost tega se širi na račun sodnikove.

Zato je odločno zavračati vsakršne poskuse, ki prepuščajo izterjevanje dolgov upniku samemu, pa naj si bo ta tudi priv. denarni zavod. Kar se tega tiče, tudi glede prisilne uprave ne more biti nobene izjeme. Ta vrsta izterjevanja je pri nekaterih imovinskih objektih sploh zelo neprikladna. Pri manjših kmetskih zemljiščih je sploh neuporabljiva, ker za dosego donosov iz njih sama uprava ne zadostuje, ampak zahteva aktivnega obdelovanja po upravitelju samem. Priporočljiva je torej samo pri objektih, ki donašajo lastniku dohodke brez posebnega truda, ki jih lastnik tedaj res več ali manj samo upravlja. Vendar tudi slednje ni razlog, ki bi izključeval sodno upravo, saj zmore to prav tako sodni prisilni upravitelj kakor denarni zavod. Ta ne bo dosegal nobenih večjih in cenejših donosov kakor prisilni upravitelj. Zato se dosedanja ureditev tudi v pogledu uprave ne da prepričevalno braniti.

Če bi se vprašali po vsem tem, kakšni privilegiji pravne narave, zlasti izterjevalni, naj bi se priznali priv. denarnim zavodom poleg gospodarskih, moramo reči, da samo tisti in taki, ki se podajajo iz organizacije teh zavodov. Ker državna kontrola nadzoruje učinkovito vse njih poslo-

vanje, je popolnoma utemeljeno, da se prizna knjigam in izvlečkom iz njih značaj javnih listin. Tudi overovitev v teh izvlečkih se more prepustiti brez skrbi tem zavodom samim. Terjati sodno overovitev, bi pomenjalo okrnitev privilegija javne listine. Nadaljnja logična posledica te ugodnosti je, priznanje izvršljivosti že zadolžnici v zvezi z izvlečkom iz knjig, torej priznanje izvršilnega naslova. Ta privileg je odločilnega pomena, ugodnosti, ki potekajo iz tega, prekašajo po praktičnih uspehih vse druge. Končno je tudi utemeljeno, da se priv. denarni zavodi kot dražitelji ali ponudniki pri prisilnih dražbah oprostite polaganja jamščine. Mogočnost, izpolniti dražbene pogoje, mora biti pri teh denarnih zavodih izven dvoma. Zadnja dva privilegija navaja sicer novela iz l. 1938., toda pojasnjeno je bilo, da ne obstojita.

Ugodnosti ali privilegiji, ki segajo preko tega okvira, niso samo v nasprotju z dejanskimi potrebami, ampak tudi z duhom naše celotne pravne ureditve.

Prepoved reformacije in pejus z vidika sodne prakse.

Dr. Avgust Munda.

A. Uvod.

Reformatio in pejus je sprememba sodne odločbe na škodo obdolženca z novo odločbo onega sodišča, ki zaradi pravnega leka, vloženega zgolj v obdolženčevo korist, v isti stvari ponovno odloča.

Zakon govori (§ 327 kp.) le o spremembi sodne odločbe na škodo obdolženca, ne pa tudi o spremembi sodne odločbe na škodo tožilca. Nasproti tožilcu je dopustna reformatio in melius brez zadevnega predloga strank (favor defensionis). Res pravi določba § 324 od. 2 št. 2 kp., da se sme o priliki katerega koli tožilčevega pravnega sredstva spremeniti sodna odločba tudi v obdolženčevo korist. To določbo pa ni razumeti v najširšem pomenu. Jasno je, da se po tej določbi ne sme obtožencu znižati kazni, če se je le državni tožilec prizval zoper pre nizko odmero kazni. Določbo § 324 od. 2, št. 2 kp. je smatrati zgolj za osnovno načelo kazenskega postopka (favor defensionis). To načelo pa velja le toliko, kolikor zakon v detajlnih določbah kaj takega od-

reja. Te detaljne določbe so vsebovane v §§ 352 od. 2, 408 od. 2 kp. Če bi se tolmačila določba § 324 od. 2, št. 2 kp. v širšem obsegu, bi bile detaljne določbe §§ 352 od. 2, 408 od. 2 kp. odveč, ker bi bile vsebovane že v širši določbi § 324 od. 2, st. 2 kp.

B. Zakonodajni vidiki.

Sodišče, ki rešuje pravno sredstvo, preskuša pobijano odločbo praviloma le toliko, kolikor se odločba pobija. To načelo izraža naš kazenski postopnik za revizijo v določbi § 352 od. 1, za polni priziv v določbi § 408 od. 1. Po teh določbah preskuša sodišče II. stopnje praviloma le one točke pobijane odločbe, ki jih pravno sredstvo pobija; če pa uveljavlja pritožilec v reviziji ali polnem prizivu kršitve zakona, preskuša revizijsko oziroma prizivno sodišče praviloma le one kršitve, ki jih pritožilec v pravnem sredstvu izrečno navaja ali na katere se vsaj razločno sklicuje. Sodišče II. stopnje je torej praviloma vezano na vsebino pravnega sredstva. Točke sodne odločbe, ki jih pritožilec ne pobija, postanejo relativno pravnomočne¹ nasproti stranki, ki jih ne pobija. Že iz tega vidika je vsaka reformatio in pejus nedopustna, če ni pravnega sredstva na škodo obtoženca.

Vedno ni bilo tako. Nekateri nemški partikularni kazenski postopniki so poznali tako zvano adhezijsko pravno sredstvo državnega tožilca: Če je namreč obtoženec vložil pravno sredstvo, je smel državni tožilec potem, ko je zanj že potekel rok za priglasitev pravnega sredstva, vložiti na obtoženčevo škodo svoje pravno sredstvo. Na ta način je omogočil sodišču, da preskusi sodno odločbo tudi na škodo obtoženca.

Nova nemška zakonodaja je šla še en korak naprej in dovoljuje reformacijo in pejus tudi brez tožilčevega pravnega sredstva; zadostuje, da ga je vložil obdolženec.² Ta določba ni tako neumestna in kruta, dasi posega v relativno pravnomočnost odločbe. Prepoved reformacije in pejus je velika zapreka za pravilno in pravično sodstvo. Sodišče višje stopnje, ki preskuša sodno odločbo zbog obdolženčevega pravnega sredstva, je po stanju sedanje zakonodaje

¹ Relativna pravnomočnost seveda ne velja za dejanske ugotovitve.

² Z novelo z dne 28. junija 1955 je bil spremenjen predpis § 351 nemškega k. p. tako, da sme višje sodišče spremeniti sodbo tudi na obtoženčevo škodo, dasi je pravno sredstvo vložil obtoženec, njegov branilec ali državni tožilec v obtoženčevo korist.

popolnoma odvisno od dobre volje državnega tožilca, ali vložiti pravno sredstvo ali ne. Kar se tiče n. pr. odločbe o kazni, onemogoča prepoved reformacije in pejus enakomerno odmero kazni in to celò pri obtožencih, ki so zagrešili eno in isto kaznivo dejanje. V sodbah sodišč II. stopnje čitamo običajno dikcijo, da se obtoženčev priziv zavrača, ker „kazen ni (!) prestrogo odmerjena“. Sodišče II. stopnje čisto vidi, da je kazen prenizka, da odmerjajo različna sodišča za isto dejanje ob istih okoliščinah (§ 70 kz.) različno stroge kazni, ne more pa proti temu ničesar ukreniti, ker je vezano z določbo § 527 kp. Sodna praksa neprijetno občuti okove prepovedi reformacije in pejus kot oviro pravičnega sodstva in enakomerne uporabe zakona. Tudi kassacijsko sodišče marsikatero kršitve zakona ne more odpraviti, ker je ovirano po določbi § 527 kp. Prepoved reformacije in pejus pospešuje tudi vlaganje pravnih sredstev s strani obtožencev, ki često vlagajo pravna sredstva iz edinega razloga, da zavlačujejo izvršitev kazni. Obtoženci s tem ničesar ne riskirajo, ker vedo, da se sodba ne more spremeniti v njihovo škodo. Takih revizij je mnogo in ravno te revizije so vzrok občutni preobremenitvi kassacijskih sodišč. Temu se lahko ugovarja, da bodo obtoženci, če se prepoved reformacije in pejus odpravi, opustili vlagati pravna sredstva tudi v primerih, če so pravna sredstva umestna, ker se bodo bali, da se jim utegne kazni zvišati. Tudi je treba pomisliti, da ne bi bilo pravično, če bi se subjektivne pravice obdolženca žrtvovale načelu materialne resnice. Obtoženec bi se čutil prevaranega, če bi se sodba spremenila v njegovo škodo, da si je pobijal le zaradi tega, da si zboljša svojo usodo. De lege ferenda bo pa vsekakor treba najti pot, ki bo omogočila sodišču II. stopnje popraviti kršitve zakona ali očitno nesorazmerne sankcije tudi brez tožilčevega pravnega sredstva in to v interesu pravične zaščite pravnega reda in enakomerne uporabe zakona.

C. Prepoved reformacije in pejus v jugoslovanskem sodnem kazenskem postopniku.

I. Sodišče II. stopnje.

Napredek naše nove kazenske zakonodaje napram prejšnjemu avstr. kaz. postopniku je v tem, da ima novi kp. posebno splošno določbo o prepovedi reformacije in pejus (§ 527). V avstr. in hrvatskem kpr. so bile določbe o pre-

povedi reformacije in pejus raztresene med določbami o posameznih pravnih sredstvih (§§ 290 od. 2, 295 od. 2, 359 od. 2, 477 od. 2 avstr. kpr., §§ 286 od. 2, 288 od. 3 hrv. k. p.) Bivši srbski kp. govori o prepovedi reformacije in pejus v dol. §§ 266 in 275. Tudi v jugoslovanskem kp. so pri posameznih pravnih sredstvih navedene določbe, ki prepovedujejo reformacijo in pejus (§ 327) tako pri nepopolnem prizivu (§ 334 od. 3), pri reviziji (§§ 337 št. 3, 350 št. 5, 353 od. 2, 358 od. 2), pri polnem prizivu (§§ 399 od. 1, 450) in pri obnovi kazenskega postopanja (§ 371 od. 3). Razume se, da velja prepoved § 327 kp. tudi za postopanje o zahtevi na zaščito zakona (§§ 41, 357 kp.), za izredno revizijo (§ 354 kp.) in za izredno obnovo kazenskega postopanja (§ 355 kp.).

Pri pravnem sredstvu pritožbe prepoved reformacije in pejus ni omenjena. Kljub temu velja ta prepoved po analogiji tudi za pritožbo; saj je uvrščena določba § 327 kp. med splošne določbe o pravnih sredstvih.

Kakor se vidi iz stilizacije § 327 kp., velja prepoved reformacije in pejus ne le za sodbe, marveč za vse sodne odločbe. Določba § 327 pravi, da se pobijana odločba ne sme spremeniti na obtoženčevo škodo, če je pravno sredstvo uporabljeno zgolj v obdolženčevo korist, dalje da se zoper njega ne more izreči strožja kazen od one, ki je bila izrečena v pobijani sodbi. Reformatio in pejus je torej prepovedana le pri reševanju pravnih sredstev, ne pa tudi pri reševanju ugovora zoper obtožnico. Apelacijsko kot ugovorno sodišče sme n. pr. odrediti, da se opravi glavna razprava pred senatom petorice, dasi je obtožnica vložena pred senatom trojice. Ugovor zoper obtožnico ni pravno sredstvo. Ne glede na to pa mora vsako sodišče po službeni dolžnosti upoštevati stvarno pristojnost (§ 25 kp.).

Prepoved § 327 kp. ne velja le, če je obtoženec vložil pravno sredstvo, marveč tudi, če so pravno sredstvo vložile v njegovo korist osebe, ki so po zakonu (§ 324 od. 2 do 4 kp.) upravičene, vlagati pravno sredstvo v njegovo korist.

Prav tako velja ta prepoved, če spremeni sodišče II. stopnje o priliki pravnega sredstva katere koli osebe sodbo po službeni dolžnosti (§§ 334 od. 4, 346 od. 2, 352 od. 2, 399 od. 1, 2, 402 od. 2, 338 od 5 kp.). V teh primerih ni le prepovedana reformatio in pejus, marveč je celò sodišču naročena reformatio in melius.

V naslednjih vrstah bomo razmotrivali, kako vpliva prepoved § 327 kp. na posamezne odločbe sodbe.

1. Odločba o krivdi.

Iz ohlapne stilizacije § 527 kp., ki prepoveduje vsako spremembo sodne odločbe v obdolženčevo škodo, se vidi dovolj jasno, da prepoveduje zakon tudi spremembo kvalifikacije (§ 281 št. 3 kp.) v obtoženčevo škodo. S tem je rešeno vprašanje, ki doslej ni bilo povse razčiščeno niti v praksi niti v literaturi. Tako smatra n. pr. Mitterbacher (St. Pr. O. 1882, str. 490), da je kljub prepovedi reformacije in pejus dovoljeno spremeniti milejšo kvalifikacijo dejanja v strožjo.³ Lohsing je dokazoval v svoji monografiji „Verbot der Reformatio in pejus“ (str. 22) iz historičnega razvoja te ustanove, da obsega prepoved reformacije in pejus tudi prepoved strožje kvalifikacije. Avstr. kazenski postopnik iz l. 1850. določa na splošno, da se sodba, ki jo pobija obtoženec, ne more spremeniti v njegovo škodo. Slično določbo ima tudi kaz. postopnik iz l. 1855. (§§ 209, 210).

Naš kp. določa (§ 527) generalno, da se odločba, ki se pobija samo v obdolženčevo korist, ne sme spremeniti na obdolženčevo škodo. Ta določba je povse splošna. Zato je prav za prav odveč določba drugega stavka, ki pravi, da se ne sme izreči strožja kazen od one, ki je izrečena v prvi sodbi. Da pa misli zakon v tej splošni prepovedi tudi na kvalifikacijo, se da opravičeno sklepati iz določb §§ 352 od. 2, 408 od. 2 kp. Po teh določbah mora sodišče II. stopnje v primeru, če so prekršeni predpisi o stvarni pristoinosti (§§ 356 št. 7, 8, 358 od. 4 kp.) ali če je na obtoženčevo škodo prekršen materialni zakon (§§ 357 št. 1 do 3, 358 od. 5 kp.), te kršitve popraviti po službeni dolžnosti tako, kakor če bi jih bil obtoženec sam uveljavil v pravnem sredstvu. Te prekršitve zakona (med temi tudi § 357 št. 2 kp., ki se tiče pravne subsumpcije) se smejo torej upoštevati le, če je zakon prekršen v obtoženčevo „škodo“. Če pa je zakon prekršen na obtoženčevo „korist“, remedura in merito ni več mogoča, dopustna je le deklaratorna odločba po § 357 kp. Sprememba sodbe na obtoženčevo škodo bi nasprotovala tudi načelu, izraženemu v dol. §§ 452 od. 1, 408 od. 1 (judex ne eat ultra petita).

Ni torej dvoma, da se tiče prepoved § 527 kp. tudi kvalifikacije dejanja. To se vidi deloma tudi iz določbe § 365

³ Enako Mayer (str. 645, 715, 717), ki meni, da je dopustno dejanje strože kvalificirati n. pr. kot razbojništvo namestvo tatvino, le kazen mora ostati kljub spremembi kvalifikacije nespremenjena. Glej tudi G. Z. 1914, str., 146, 163.

kp. Po tej določbi je treba uvesti formalno obnovo kazenskega postopanja, če se hoče doseči sprememba kvalifikacije dejanja na način, kakor je to navedeno v tej določbi.

Teže pa je odgovoriti na vprašanje, katero kvalifikacijo dejanja je smatrati za strožjo. Praviloma je ona kvalifikacija strožja, za katero je zagrožena strožja vrsta kazni, ob enaki vrsti pa večja mera kazni. Ob enaki vrsti in meri kazni je strožje ono dejanje, za katero je zagrožena tudi stranska kazen. Tako je n. pr. strožja kvalifikacija prestopka tatvine po § 314 od. 1, št. 2 od one po § 333 od. 2 kz. Zakon prepoveduje vsako spremembo sodne odločbe na obtoženčevo škodo. Zato se n. pr. tudi ne sme na obtoženčevo škodo spremeniti kvalifikacija dejanja, dasi sta za obe dejanji (kvalifikaciji) zagroženi isti kazni. Tako se n. pr. ne sme spremeniti kvalifikacija utaje po § 318 od. 1, št. 2 kz. na kvalifikacijo tatvine po § 314 od. 1, št. 2 kz., dasi sta v obeh primerih zagroženi isti kazni. Utaja je po pravnem in etičnem vrednotenju milejši delikt kot tatvina. Lahko se celo zgodi, da je smatrati in concreto za strožje dejanje prestopek, ki normira obligatorno izgubo častnih pravic, ne pa zločinstvo, s katerim in concreto ni obligatorno združena izguba častnih pravic. Nekdo je bil n. pr. obsojen zaradi zločinstva po § 214 od. 2 kz. na strogi zapor, ker je napravil in uporabil lažno listino. Sodišče II. stopnje bi kršilo določbo § 327 kp., če bi to kvalifikacijo po službeni dolžnosti (§ 352 od. 2 kp.) spremenilo in obsodilo obtoženca zaradi prestopka prevare po § 334 od. 1 kz. Z obsodbo po § 334 od. 1 kz. je namreč obligatorno združena izguba častnih pravic, pri obsodbi po § 214 od. 2 kz. pa izguba častnih pravic ni obligatorna, če je bil izrečen strogi zapor (§§ 71 št. 4, 74 kz.). Ne glede na to je prestopek prevare imovinski delikt; obsodba zaradi takega delikta onečašča. Uradnik, ki je obsojen n. pr. zaradi zločinstva po § 214 od. 2 kp., lahko ostane v službi; uradnik, ki je bil obsojen zaradi prestopka prevare po § 334 od. 1 kz., izgubi službo (§ 104 Č. Z.). *Judex ad quem* mora zato v vsakem konkretnem primeru presoditi, ali ni odločba sodišča II. stopnje za obtoženca in concreto neugodnejša kakor odločba sodišča I. stopnje. Za vprašanje, ali je odločba sodišča II. stopnje za obtoženca neugodnejša kot prvostopna odločba, odločuje zgolj praktično življenje, ne pa formalistična kvalifikacija dejanja kot zločinstvo ali prestopek. Odločilno je torej le to, ali je obtoženec z novo kvalifikacijo neugodnejše prizadet v svojih pravicah. Nekatera

kazniva dejanja, ki se pravno kvalificirajo kot zločinstva, storilca in concreto ne deklasirajo; pač pa utegnejo prestopki, storjeni iz koristoljubja, storilcu in concreto onemogočiti dotedanjo življenjsko eksistenco.

Prepoved § 327 kp. ni prekršena, če oprosti sodišče II. stopnje obtoženca obtožbe zaradi enega od več kaznivih dejanj, pa pusti kazen na svobodi kljub temu nespremenjeno (§ 62 kz., § 286 od. 1 kp.), ker smatra, da je kazen za preostale delikte še vedno primerna obtoženčevi kazenski odgovornosti (§ 70 od. 1 kz.). V takem primeru ni treba odločbe o enotni kazni (§ 62 kz.) razveljaviti in odmeriti kazen nanovo, ker ostane odmerilna podlaga ista, seveda če kazen kljub izločitvi enega delikta še ne dosega vsote vseh preostalih detajlnih kazni (§ 62 kz.). Vse to velja seveda le za primer, če konkurira realno (§ 62 kz.) več ko dvoje dejanj, zaradi katerih so izrečene kazni na prostosti. Če pa je bil obtoženec obsojen le zaradi dveh kaznivih dejanj, storjenih v realnem steku, sodišče II. stopnje pa oprosti obtoženca obtožbe zaradi enega teh dejanj, mora skupno kazen razveljaviti in prevzeti detajlno kazen za preostali krivdorek v sodbeni dispozitiv. Te detajlne kazni sodišče II. stopnje namreč ne more spremeniti, če zoper odločbo o kazni ni pravnega sredstva, ker je postala pravnomočna.

Tudi ni prekršeno načelo § 327 kp., če izloči sodišče II. st. pri obsodbah zaradi nadaljevanih in kolektivnih deliktov iz krivdoreka posamezna detajlna dejanja in če pusti kazen kljub temu nespremenjeno.

Če je sodišče I. stopnje napačno uporabilo določbo § 62 kz., dasi sta dejanji le v nepravem zakonskem steku, sodišče II. stopnje ne greši zoper določbo § 327 kp., če prvotne kazni ne zniža, dasi izloči iz krivdoreka določbo § 62 kz. Sodišče I. stopnje obsodi n. pr. obtoženca, da je napravil in uporabil lažno listino in ga obsodi po § 214 od. 1 in § 214 od. 2 kz. za vsako dejanje na kazen po tri mesece strogega zavora ter izreče po § 62 kz. enotno kazen 5 mesecev strogega zavora. Sodišče II. stopnje, ki vidi v tem dejanju pravno enoto (nepravi zakonski stek, načelo konsumpcije), mora v tem primeru seveda enotno kazen razveljaviti, ker se odmerilna podlaga z izločitvijo določbe § 62 kz. spremeni. Sodišče II. stopnje pa sme kljub temu, ne da bi kršilo določbo § 327 kp., odmeriti novo kazen brez uporabe § 62 kz. tudi na pet mesecev strogega zavora. Če bi sodišče II. stopnje zgolj razveljavilo detajlno kazen za napravo lažne listine (§ 214 od. 1 kz.), preostalo detajlno kazen za

uporabo listine (§ 214 od. 2 kz.) pa prevzelo iz sodbenih razlogov (§ 286 od. 1 kp.) v sodbeni dispozitiv, bi ostala naprava listine (§ 214 od. 1 kz.) brez kazni. Obtoženec z navedeno spremembo kvalifikacije ni prišel v slabši položaj niti pravno niti dejansko. Kvalifikacija se je spremenila v njegovo korist, kazen se pa ni spremenila na njegovo škodo (Kre 229/36 stola sedmorice odd. B, Sl. Pr. št. 278).

Tudi ni treba znižati kazen, če izloči sodišče II. stopnje iz krivdoreka citacijo določbe o idealnem steku (§ 61 kz.). Sodišče I. stopnje obsodi n. pr. obtoženca, ki je prizadjal poškodovancu z več zaporednimi udarci v enotnem naklepu eno težko in več lahkih poškodb, zaradi zločina hude telesne poškodbe po § 178 od. 1 kz. in zaradi prestopka lahke telesne poškodbe po § 181 kz. z uporabo § 61 kz.; kasacijsko sodišče pa spremeni to kvalifikacijo tako, da obsodi obtoženca le po določbi § 178 od. 1 kz. brez uporabe § 61 kz. (nepravi zakonski stek, načelo absorpcije). Sodišče I. stopnje je v tem primeru kršilo materialni zakon (§ 337, št. 2 kp.) v določbi § 61 kz. in § 181 kz., ker je podredilo obtoženčevo ravnanje pod dvoje kazenskih določb (§ 178 od. 1 in § 181 kz.), podrediti bi ga pa bilo smelo le pod določbo § 178 od. 1 kz., ker je obtoženec s svojim ravnanjem zagrešil le eno kaznivo dejanje (nepravi zakonski stek), ne pa dvoje kaznivih dejanj. Sodišče II. stopnje je v takih primerih razveljavilo tudi odločbo o kazni, ker se je z izločitvijo določbe § 61 kz. iz krivdoreka spremenila odmerilna podlaga za odločbo o kazni. Sodišče II. stopnje pa ne krši prepovedi reformacije in pejus (§ 327 kp.), če izreče kljub temu na novo kazen iste vrste in višine. Obtoženec s tako odločbo sodišča II. stopnje ne pride v slabši položaj. Zato se ne more okoristiti s tem, da je sodišče I. stopnje napačno uporabilo določbo § 61 kz.

Prav to velja za primer, če spremeni sodišče II. stopnje v obtoženčev prid kvalifikacijo dejanja tako, da vidi v obtoženčevem ravnanju dejanske znake drugega zločina in če kazen na novo odmeri v isti vrsti in višini. Tako je sodišče I. stopnje v neki kazenski stvari napačno obsodilo obtoženca zaradi poskusa razbojništva po § 328 od. 2 kp. (razbojništvo s smrtnim izidom). Sodišče I. stopnje je ugotovilo, da je obtoženec, hoteč usmrtiti neko žensko, ustrelil s samokresom proti njej v nameri, da ji odvzame denar; strel pa je to žensko le lahko ranil. Kasacijsko sodišče je to kvalifikacijo spremenilo in obsodilo obtoženca zaradi

poskusa naklepne usmrtitve po § 167, št. 4 in § 167 od. 3 kz.; kaznen pa je na novo odmerilo v isti vrsti in višini kakor sodišče I. stopnje, dasi se je s tem spremenila odmerilna podlaga za odločbo o kazni. Po § 167 od. 2 in 3 kz. se obsodi namreč storilec na robijo do 20 let, po določbi § 328 od. 2 kz. pa na kaznen smrti ali dosmrtni robije (Kre 323/38 stola sedm. odd. B).⁴

2. Odločba o kazni.

Glede odločbe o kazni zakon (§ 327 kp.) izrečno določa, da sodišče, ki sodi o pravnem sredstvu, vloženem v obtoženčevo korist, ne sme izreči strožje vrste kazni, pri isti vrsti pa ne višje kazni (§ 286 od. 3 kp.) od one, ki jo je izrekla sodba, ki se pobija. Katera kazen je strožja, je določeno v kazenskem zakonu (§ 35) v zvezi s § 13 z. i. k. in čl. 17 uv. zak. Pri tem pa je treba upoštevati tudi konkretne razmere obtoženca. Strogi zapor je strožja kazen kakor zapor. Pomenilo bi pa in fraudem legis agere, če bi n. pr. sodišče II. stopnje ugodivši obtoženčevemu prizivu spremenilo kaznen sedmih dni strogega zapora z omilitvijo po § 71 št. 4 kz. na 14 dni zapora, češ zapor je milejša kazen. Če je sodišče I. stopnje obsodilo obtoženca na zapor, sodišče II. stopnje pa omili na obtoženčev priziv zaporno kazen na denarno (§ 71 št. 5 kz.), sme sodišče II. stopnje izreči denarno kazen tudi v taki višini, ki presega razmerje med zaporno in denarno kaznijo, označeno v § 7 uredbe ministra za pravosodje o odsluževanju denarnih kazni z delom in o zamenjavi denarnih kazni s kaznimi na prostosti z dne 31. decembra 1929 Ur. L. 85/30. Praktičen primer: Okrajno sodišče je obsodilo obtoženca po § 501 od. 1 kz.: na sedem dni zapora in 120 din denarne kazni. Sodišče II. stopnje pa izreče na obtoženčev priziv po § 71 št. 5 kz. namesto zaporne kazni denarno kazen 1000 din. Denarna kazen pa mora biti po odločbi § 70 od 2. kz. v skladu tudi z obtoženčevimi premoženjskimi razmerami. Zato se nam ne zdi pravilen pravni nazor, ki ga v sličnem primeru uveljavlja kasacijsko sodišče v Beogradu (Pravni Život 1937 str. 26). Primer je sledeči: Neko okrajno sodišče je obsodilo obtoženca zaradi razžalitve po § 297 od. 2 kz. na 120 din denarne kazni, za javno kleveto po § 501 od. 2 kz. pa na 7 dni zapora in 120 din denarne kazni, ter je po §§ 62, 63 kz. združilo obe kazni v enotno kazen. Okrožno kot prizivno sodišče je na obtoženčev priziv razsodilo, da je obtoženec zakrivil le eno

⁴ enako: Mayer, str. 716, op. 25.

kleveto, ne pa dvoje kaznivih dejanj (razžalitev in kleveto) in je obsodilo obtoženca zaradi klevete na 900 din denarne kazni, za primer neizterljivosti pa na 15 dni zapor. Kasacijsko sodišče je ugodivši zahtevi vrhovnega državnega tožilca na zaščito zakona po § 357 od. 3 kp. razsodilo, da se obtoženec obsodi na denarno kazen 660 din. Iz navedenega se vidi, da je kasacijsko sodišče spremenilo zaporno kazen sedmih dni zavora očitno po ključu 1 dan = 60 din na 420 din in prištelo 240 din denarne kazni, kar znaša skupaj 660 din. To gre očitno predaleč. Prvič se odredi denarna kazen ne le po stopnji obtoženčeve kazenske odgovornosti (§ 70 od. 1 kz.), marveč tudi po storilčevih imovinskih razmerah (§ 70 od. 2 kz.), drugič pa veljata §§ 7 in 8 cit. uredbe le za spremembo denarnih (!) kazni na zapor, ne pa za spremembo zapornih kazni na denarne. Sodišče II. stopnje torej ne krši določbe § 327 kp., če omili zaporno kazen na denarno (§ 71 št. 5 kz.) in če odmeri denarno kazen tudi po storilčevih imovinskih razmerah ne glede na ključ, ki ga daje § 7 cit. uredbe.

Pač pa velja prepoved reformacije in pejus za nadomestno zaporno kazen, ki se izreče za primer, če se denarna kazen ne bi dala izterjati (§ 44 od. 2 kz.). Nadomestna kazen ne sme biti višja od prvotno izrečene primarne zaporne kazni (§ 44 kz. § 287 kp.). Sodišče I. stopnje je obsodilo n. pr. obtoženca na sedem dni zavora. Prizivno sodišče ugodi prizivu obtoženca zoper odločbo o kazni in omili zaporno kazen po § 71 št. 5 kz. glede na izredno ugodne obtoženčeve imovinske razmere na denarno kazen v znesku 12.000 din. To denarno kazen bi moralo prizivno sodišče spremeniti po § 7 cit. uredbe na šest mesecev zavora. Tega pa ne sme storiti glede na prepoved § 327, 399 od. 1 kp. Prizivno sodišče sme torej v takem primeru po § 71 št. 5 kz. izreči denarno kazen, ki ustreza stopnji obtoženčeve kazenske odgovornosti (§ 70 od. 1 kz.) in obtoženčevim imovinskim razmeram (§ 70 od. 3 kz.), ne sme pa po ključu cit. uredbe odmeriti nadomestno kazen, marveč jo mora pustiti nespremenjeno.

Obnova kazenskega postopanja.

Če je dovoljena obnova kazenskega postopanja v obtoženčevo korist, mora sodišče, ki ponovno sodi, upoštevati ob izrekanju sodbe določbe § 327 kp. Če pa je bila dovoljena obnova na obtoženčevo škodo, sodišče pa izreče vnovič isto kvalifikacijo, kakor jo je izrekla prvotna sodba,

velja prepoved § 327 kp. tudi za ta primer.⁵ Strožjo kazneni sme sodišče, če ne spremeni prvotne kvalifikacije, izreči le tedaj, če so se v obnovitvenem postopanju pokazale take nove okolnosti, ki bi povzročale tudi pri prvotni sodbi strožjo odmero kazni.

Pogojni odpust kazni.

Po § 327 kp. je prepovedana vsaka sprememba sodbe, s katero se obtoženčev položaj pravno ali dejansko poslabša. Če je bil obtoženec n. pr. obsojen na 1 leto in 2 meseca strogega zapora, se sme pogojno odpustiti iz zavoda, če je dotlej neoporečen, po 7 mesecih kazni. Sodišče II. stopnje, ki bi na obtoženčev priziv kazneni znižalo n. pr. na 9 mesecev zapora, bi s tem obtoženčev pravni in dejanski položaj poslabšalo. Pogojni odpust je moči namreč dovoliti le, če znaša kazneni najmanj eno leto. Pri prvotni kazni bi imel obtoženec možnost doseči pogojni odpust, pri drugi kazni pa ne. Zato mora sodišče II. stopnje, ko rešuje priziv, upoštevati tudi to okolnost, ker utegne sicer obtožencu njegov pravni in dejanski položaj poslabšati (§ 327 kp.).

3. Prepoved § 327 kp. velja seveda tudi za stranske kazni, za objavo sodbe v novinah, za očuvalne odredbe, dasi govori zakon (§ 327 kp.) izrečno le o kaznih. Zakon pa prepoveduje na splošno vsako spremembo sodne odločbe na obdolženčevo škodo.

4. Odločba o stroških.

Prepoved § 327 kp. se ne tiče odločbe o stroških. Dolžnost plačati stroške kazenskega postopanja nastane ipso jure kot posledica izida kazenske pravde. Ne glede na to pa sme kazensko sodišče odločiti o plačilu stroškov tudi za naknadno posebno rešitvijo (§ 321 kp.).

5. Odločba o zasebnopravnih zahtevkih.

Če je sodišče I. stopnje pomotno prezrlo izreči odločbo o odškodnini, sodišče II. stopnje odločbe o odškodnini ne sme izreči, ker bi se s tem sodba spremenila na obtoženčevo škodo. Ni pa videti prekršitve prepovedi § 327 kp. v tem, če se oškodovanec po razveljavitvi prve sodbe v novem postopanju pridruži kazenskemu postopanju kot zasebni udeleženec (§ 295 od. 4 kp.) ali če v novem postopanju svoj zahtevek razširi.

⁵ Tako tudi Henigsberg. Pravni leki str. 127, 128.

II. Sodišče I. stopnje.

Prepoved reformacije in pejus velja tudi za sodišče I. stopnje, ki mu je sodišče II. stopnje poslalo kazensko stvar, da vnovič razpravlja in sodi (§§ 350, 358 od. 2, 399 od. 2, 406 od. 1 kp.). Vse, kar smo v tem pogledu navedli pod I., velja tudi za sodišče I. stopnje.

Prepoved reformacije in pejus vpliva tudi na pritožno pravico (§ 6 od. 9 kp.) tožilca. Obtoženec je n. pr. vložil zoper sodbo okrožnega kot zbornega sodišča revizijo, državni tožilec pa sodbe ni pobijal. Če kasacijsko sodišče sodbo razveljavi in vrne stvar sodišču I. stopnje, ne sme sodišče I. stopnje izreči strožjo kazen od one, ki jo je izreklo v prvotni (pobijani) sodbi; državni tožilec pa odločbe o kazni ne sme več pobijati, seveda če ni milejša od prvotne kazni. Za tožilca je postala sodba relativno pravno-močna. Po določbi § 358 od. 3 kp. je sicer tudi zoper novo sodbo sodišča I. stopnje dopustna revizija in priziv. Vendar se iz te določbe glede na splošno načelo § 327 kp. ne da sklepati, da sme sodišče II. stopnje spremeniti kazen na obtoženčevo škodo, dasi se je tožilec zoper novo sodbo sodišča I. stopnje prizval. Pač pa sme tožilec pobijati odločbo o kazni, če je sodišče I. stopnje izreklo v drugi sodbi (§ 358 od. 3 kp.) zaradi spremembe kvalifikacije ali iz drugih razlogov milejšo kazen kakor v prvotni sodbi.

Drugačna pa je stvar, če je n. pr. vložil obtoženec zoper prvotno sodbo revizijo, državni tožilec pa priziv. Če kasacijsko sodišče, ugodivši obtoženčevi reviziji, sodbo razveljavi in vrne stvar sodišču I. stopnje, ne sme sicer sodišče I. stopnje izreči strožjo kazen, pač pa sme državni tožilec tudi novo sodbo, ki je izrekla isto kazen kakor prvotna sodba, pobijati s prizivom, ker njegov prvotni priziv še ni bil rešen. Avstrijsko kasacijsko sodišče je v takem primeru, ko je ugodivši reviziji razveljavilo prvo sodbo, prepustilo reševanje priziva sodišču I. stopnje. Iz strogo formalnega stališča ta praksa ni pravilna, ker gre tu za dvoje prvostopnih sodb; za ono, ki jo je kasacijsko sodišče razveljavilo, in za ono, ki jo sodišče I. stopnje znova izreče. *Judex a quo* pa ne more reševati priziv zoper lastno sodbo. Če hoče tožilec, da se nova kazen zvišaj ali spremeni na škodo obtoženca, jo mora ponovno pobijati s prizivom (§ 358 od. 3 kp.).⁶

⁶ Kakor tekst: cit. Lohsingova monografija str. 33, nasprotno avstr. kas. sod. odl. št. 617 ur. zb.

Če pa je vložil državni tožilec zoper prvotno sodbo revizijo, ne pa tudi priziva, in če razveljavi kasacijsko sodišče zgolj zaradi obtoženčeve (!) revizije, sme (drž. tožilec) ponovno sodbo pobijati tudi s prizivom (§ 358 od. 3 kp.). S tem, da je vložil zoper prvotno sodbo revizijo, prvotna sodba ni postala v nobeni odločbi pravnomočna.

Razume se samo po sebi, da sme sodišče I. st. razpravljati v ponovni razpravi (§§ 358 od. 1, 399 od. 2 kp.) tudi o kaznivih dejanjih, ki niso bila predmet prvotne obtožbe (§§ 22 od. 2, 266 od. 1 kp.). V takem primeru sme seveda sodišče I. stopnje, dasi je bil pravni lek glede prvotnega dejanja vložen le v obtoženčevo korist, izreči tudi strožjo kazen, ker je treba izreči novo detajlno kazen (§ 62 kz., § 286 od. 1 kp.) tudi glede novega dejanja.

Č. Izjeme prepovedi reformacije in pejus.

Prepoved reformacije in pejus velja kot splošno načelo le, če zakon izrečno ne odreja drugače (§ 327 zadnji stavek).

I. Določba § 406 kp.

Prepoved reformacije in pejus velja praviloma le rebus sic stantibus. Drugačna pa je stvar, če se spremeni po razveljavitvi prve sodbe kaznivo dejanje samo, z njim pa hkrati stvarna pristojnost sodišča. Za ta primer prepoved § 327 kp. ne velja.

Po določbi § 25 kp. mora vsako sodišče po službeni dolžnosti preskusiti, ali je stvarno pristojno. To osnovno načelo je kodificirano v ustavi (čl. 6) in različnih detajlnih določbah kaz. postopnika (§§ 1, 276, 279, 336 št. 7 m 8, 338 od. 3, 340 od. 1, 357 od. 3, 359 št. 3, 365 od. 3, 393 od. 3). Temu načelu se mora umakniti prepoved, označena v § 327 kp. S tega vidika je razumeti tudi določbo § 406 kp., ki ima svoj izvor v določbi § 25 kp. Če vidi prizivno sodišče, da prvostopni sodnik ni bil stvarno pristojen (§§ 336 št. 7, 393 št. 2 kp.), zlasti če je sodil o zločinstvu, razveljavi na predlog državnega ali višjega državnega tožilca (ne pa privatnega ali subsidiarnega tožilca!) sodbo sodišča I. st. in odredi, da se odstopi kazenska stvar pristojnemu sodišču ozir. da se uvedi zakonito postopanje.

Določba § 406 od. 2 kp. se uporablja tako o priliki priziva državnega tožilca kakor o priliki priziva obtoženca tako v seji (§ 399 od. 2 kp.) kakor na prizivni razpravi (§ 405 kp.).⁷

⁷ V smislu teksta: Amschl II str. 78, nasprotno Lohsing 1920 str. 690.

V seji odloča prizivno sodišče o predlogu državnega (višjega državnega) tožilca, z rešitvijo (§ 406 od. 2 kp.), na prizivni razpravi s sodbo (§ 404 od. 7 kp.). Sistematična uvrstitev določbe § 406 od. 2 kp. govori sicer za to, da sme prizivno sodišče odločiti po § 406 od. 2 kp. le na prizivni razpravi, vendar ni tehtnega razloga za to, da se ne bi mogla ta določba uporabiti tudi v seji (§ 399 od. 2 kp.). Na tem stališču je prej ko slej tudi sodna praksa.

Predlog po § 406 od. 2 kp. sme podati državni (višji) tožilec le dotlej, dokler sodišče II. stopnje ni izreklo odločbe (rešitve, sodbe). Obtoženec, če je on vložil priziv, pa lahko ta predlog obrezuspeši s tem, če ob pravem času, pred sejo ali pred prizivno razpravo (§ 325 od. 4 kp.) umakne priziv.⁸ Če je priglasil priziv državni (višji) tožilec, predloga po § 406 od. 2 kp. sploh ni treba, če se nepristojnost uveljavlja s prizivom samim (§§ 336 št. 7, 393 št. 2, 338 od. 4 kp.).

Določba § 406 od. 2 kp. velja tudi za primer, če je okrajni sodnik sodil o dejanju, katero sme soditi le sodnik poedinec okrožnega sodišča.

Če ugoti prizivno sodišče predlogu državnega (višjega) državnega tožilca (§ 406 od. 2 kp.), se uvede nov postopek v okviru druge stvarne pristojnosti. Zato seveda sodišče, ki vnovič sodi o dejanju, ni vezano na prepoved § 327 kp. Če pa pusti sodišče, ki po razveljavitvi sodbe (§ 406 od. 2 kp.) vnovič sodi o dejanju, kvalifikacijo, izrečeno v prvotni (razveljavljeni) sodbi, nespremenjeno, ne sme izreči strožje kazni. Nasprotni nazor pravi, da sme sodišče izreči tudi strožjo kazen, dasi kvalificira dejanje tako kakor prvo sodišče; češ prvotno je sodilo nepristojno sodišče; pristojno pa ne more biti vezano na sodbo nepristojnega sodišča. Ta pravni nazor ni prepričevalen. Pač pa ni zadržka, da se ob isti kvalifikaciji izreče strožja kazen, če se je dejanski stan tako spremenil, da so medtem prišle na dan okolnosti, ki prej niso bile znane, pa bi, če bi bile znane, očitvidno povzročile strožjo odmero kazni: n. pr. naknadno se je izkazalo, da je imela sicer lahka telesna poškodba še druge posledice, ki ob prvi sodbi še niso bile znane, dasi niso take, da bi pretvorile lahko telesno poškodbo v težko.⁹

⁸ Seveda sme državni (višji) tožilec kljub temu še po pravnomočnosti sodbe podati predlog po § 359 št. 3 kp. ali zahtevati obnovo postopanja po § 365 št. 3 kp.

⁹ Glej tudi Sl. Pr. 1914, str. 74, 75.

II. Postavitev v prejšnji stan zoper zamudno sodbo (§§ 327 b, 391 od. 1, 409 kp.)

Če ugoti sodišče I. stopnje prošnji za postavitev v prejšnji stan zoper zamudno sodbo, ob izrekanju nove sodbe ni vezano (§ 327 a) kp.) na načelo, označeno v § 327. Prav tako sodišče I. stopnje ni vezano na prepoved § 327, če sodišče II. stopnje ugoti pritožbi zoper zavrnitev prošnje za postavitev v prejšnji stan zoper zamudno sodbo in vrne stvar sodišču I. st. (§§ 327 od. 4, 327 b, 391 od. 1, 409 kp.).

D. Prekršitev prepovedi reformacije in pejus (§§ 327, 358 od. 2, 371 št. 4 kp.) v procesualnem pogledu.

Prekršitev prepovedi reformacije in pejus se pobija z revizijskim razlogom po § 337 št. 3 kp. Zakon govori o prekršitvi te prepovedi izrečno v § 337 št. 5 kp., ki se tiče prekoračitve kazenske oblasti. Reformacija in pejus pa je podana, kakor je obrazloženo gori pod C a), tudi tedaj, če se spremeni odločba o kvalifikaciji (§ 281 št. 2 kp.) na obtožneno škodo. V takem primeru bi bila prav za prav podana prekršitev materialnega zakona po § 337 št. 2 kp. Take prekršitve pa v resnici ni, ker bi se dejanje moralo kvalificirati strože, če bi se dejanje subsumiralo pod pravilno določbo kazenskega zakona. Taka strožja (in materialno pravilna) kvalifikacija pa je ravno prepovedana po določbi § 327 kp.

Novi trgovinski zakon in javni notarji.

Dr. Ivan Grašič.

Novi trgovinski zakon kraljevine Jugoslavije z dne 28. oktobra 1937 (ntz.) je dodelil javnim notarjem mnogo izredno važnih poslov ter tako potrdil upravičenost obstoja javnega beležništva v naši kraljevini in potrebo, da se vpelje ta institucija tudi v onih krajih, kjer je sedaj še ni.

Vladno obrazloženje k § 194 ntz. izrečno ugotavlja, da ni treba govoriti v zakonu o drugih načinih posvedočne poslov kakor o onih po javnih notarjih, ker bo itak zakon o javnih notarjih (zb.) verjetno prej razširjen na vso kraljevino, še preden bo stopil v veljavo novi trgovinski zakon sam. Ker bo v doglednem času izšel tudi uvodni za-

kon, s katerim bo dobil obvezno moč ntz., je umestno, da pregledamo in prepoznamo one določbe ntz., ki se nanašajo na poslovanje javnih notarjev.

I. Delniške družbe.

Po čl. 208 st. tz. je za sestavo in za vsebino družbene pogodbe (statuta) predpisana sodna ali notarska listina, po § 181 ntz. pa bodo morala biti pravila delniške družbe sestavljena v obliki notarskega zapisa (§ 52 oziroma 58 zb.). Razlika med obema določbama je znatna.

Po § 2 zb. je s skupnim imenom „notarske listine“ razumeti tri vrste listin, to je notarske zapise, notarske zapisnike in notarske posvedočbe (potrdila). Za notarske zapise o pravnih poslih ima zb. posebne določbe v prvem oddelku četrtega poglavja (§§ 52—83), za posvedočevanja činjenic in izjav, t. j. za notarske zapisnike in notarske posvedočbe pa posebne določbe v drugem oddelku četrtega poglavja (§§ 84—102). Iz teh določb je razvidno, da je z besedo „notarski zapisi (akti)“ razumeti samo v prvem oddelku četrtega poglavja zb. opisane notarske listine, ne pa tudi one v drugem oddelku četrtega poglavja navedene notarske zapisnike in notarske posvedočbe.

Po st. tz. se tedaj utegnejo sestaviti pravila ali v notarskem zapisu ali pa v notarskem zapisniku s posvedočbo sklepa ustanovne skupščine, po ntz. pa le v notarskem zapisu in je posvedočba sklepa ustanovne skupščine o vsebini pravil izključena, ker zakon izrečno predpisuje notarski zapis po § 52 zb. odnosno solenizacijo po § 58 zb. Le sklep skupščine delniške družbe oziroma družbe z omejeno zavezo o sestavi pravil družbe z omejeno zavezo oziroma delniške družbe pri pretvoritvi ene družbe v drugo družbo bo po § 485/2 in § 486/2 ntz. smel javni notar posvedočiti v notarskem zapisniku in v tem primeru ne bo potrebno, da se sestavijo nova pravila tudi še v notarskem zapisu. Po st. tz. ne zadostuje solenizacija zasebno napravljene družbene pogodbe,¹ ker se za sestavo in vsebino pravil zahteva izrečno ali oblika notarskega zapisa ali pa posvedočba sklepa skupščine o ustanovitvi družbe, medtem ko bo po ntz. taka solenizacija dopustna.

Glede potrjanja (solenizacije) zasebnih listin bi bilo pripomniti, da je solenizacija onih zasebnih listin o pravnih poslih, za katerih veljavnost je po § 52 zb. potreben

¹ Staub-Pisko: Komentar II. izdaja, 1. zvezek, stran 606.

notarski zapis, nedopustna (§ 58/1). Semkaj ne bo šteti samo pogodbe in pravna dejanja, ki so naštetá v § 52/1, temveč tudi pogodbe, ki so naštete v § 52 odst. 2 in 3 zb., tedaj tudi pogodbe o odpovedi na dedno pravico in pogodbe o kupu dediščine ter vse one pravne posle, za katerih veljavnost se zahteva po drugih zakonih, da mora sestaviti listino javni notar. Tako bo solenizacija po ntz. nedopustna v vseh onih primerih, kjer se za sestavo listine zahteva izrečno notarski zapis brez dostavka „oziroma § 58 zb.“.

Solenizacija bo tedaj po ntz. dopustna samo v primerih § 181/1 in § 418/1, to je samo takrat, kadar se bo ob ustanovitvi zahtevala solenizacija v zasebni obliki sestavljenih pravil delniške družbe ali družbe z omejeno zavezo, medtem ko v vseh ostalih primerih, ko zahteva ntz. notarski zapis, solenizacija dotične zasebne listine ne bo dopustna.

Sploh bo najbolje, da se solenizacija zasebnih listin, zlasti pa družbenih pogodb, kar največ opusti. Po javnem notarju potrjena zasebna listina ima po § 58 zb. sicer veljavo notarskega zapisa, vendar javni notar tako zasebno listino po §§ 35, 37, 56 in 57 zb. zelo težko preskusi, posebno če jo je sestavil „strokovnjak“, ter z napravo posebnega notarskega zapisa skrite nedostatke dosedanje zasebne listine ne more odstraniti.

Po § 13 delniškega regulativa je sklepanje o ustanovitvi delniške družbe in o končni ugotovitvi vsebine družbene pogodbe pridržano ustanovnemu občnemu zboru in morajo biti sklepi ustanovnega občnega zbora notarsko ali sodno posvedočeni, po ntz. pa bo treba še pred ustanovno skupščino zadostiti predpisom § 181 ter sestaviti pravila v obliki notarskega zapisa ali pa v privatni obliki sestavljena pravila pustiti po notarju solenizirati.

Morebitno pooblastilo za sestavo pravil v notarskem zapisu ali za solenizacijo pravil se bo analogno določbam § 194 ntz. moralo izrečno glasiti na ta posel, pooblastiteljev podpis pa bo moral biti overovljen in se bo pooblastilo moralo priložiti notarskemu zapisu.

Načrt pravil, ki ga bo po § 186 ntz. priložiti prošnji za dovolitev ustanovitve delniške družbe, ne bo treba sestaviti že v obliki notarskega zapisa, ker se bo vsebina pravil vsled zahteve oblasti utegnila še v marsičem spremeniti in ker besedilo načrta takrat še ne bo obvezno za vse delničarje.

Ntz. razlikuje simultansko in sukcesivno ustanovitev delniške družbe ter ima za vsako ustanovitev posebne pred-

pise (§§ 194 in 195), medtem ko st. tz. o kaki razliki med simultansko in sukcesivno ustanovitvijo delniške družbe molči; tudi delniški regulativ ne pozna take razlike in veljajo po st. tz. v obeh primerih isti predpisi. Družba z omejeno zavezo pa se more ustanoviti tudi po ntz. samo simultansko (§ 418/4).

1. Simultanska ustanovitev.

Delniška družba se bo po § 194 ntz. ustanovila simultansko na ta način, da bodo ustanovitelji sami ali skupno z drugimi osebami osebno ali po zastopniku ali da bodo samo druge osebe, bodisi v enem bodisi v več notarskih zapisih, brez javnega vpisovanja (na podstavi prospekta prevzeli vse delnice.

Po st. tz. se delniška družba ustanovi simultansko, če ustanovitelji sami prevzamejo vse delnice bodisi s podpisom posebnih podpisnic, bodisi s podpisom osnutka pravil samega.²

Za prevzemne izjave pri simultanski ustanovitvi delniške družbe bo tedaj po ntz. predpisana oblika notarskega zapisa, medtem ko st. tz. takih prevzemnih izjav ne pozna.

Ne bo treba, da bi vsi prevzemniki delnic podali svojo izjavo v enem samem notarskem zapisu, prevzemno izjavo bo podal vsak posamezen prevzemnik ali del prevzemnikov lahko tudi v posebnem notarskem zapisu.

Ako prevzemniki ne bodo prevzeli delnic v notarskem zapisu osebno, bodo morali biti zastopani po pooblaščenju, izkazanem s poverjenim posebnim, na prevzem delnic glasečim se pooblastilom, pooblastilo pa bo priložiti notarskemu zapisu (§ 194/1 ntz.). Prevzemniki delnic bodo morali v notarskih zapisih izjaviti, da so o ustanovitvi delniške družbe na podstavi sestavljenih pravil sporazumni (§ 194/1 ntz.). V primeru § 190 ntz., to je, če bodo s pravili dopuščeni stvarni vložki ali če bo delniška družba prevzela že obstoječe ali take naprave, ki se bodo šele naredile, ali druge imovinske predmete (ustanovne nabavke) ali če bodo za posamezne delničarje ali druge osebe dopuščene posebne koristi, povračila ali nagrade, bodo morali prevzemniki delnic v notarskih zapisih tudi izjaviti, da priznajo poročila ustanoviteljev in revizorjev (§ 194/1 ntz.).

Kolikor bo po družbenih pravilih skupščina volila družbine organe, se bodo prvi organi po ntz. lahko postavili tudi v notarskih zapisih (§ 194/2 ntz.). To pa ne samo v

² Škerlj: Pravila naših delniških družb, stran 12.

primeru, če se bodo vse delnice prevzele samo z enim notarskim zapisom, temveč tudi če se bo napravilo več notarskih zapisov o prevzemu delnic, ker zakon izrečno pravi: „se prvi organi lahko postavijo v notarskih zapisih, omejenih v odstavku 1.“

V vsakem notarskem zapisu o prevzemu delnic bo poleg navedenih izjav po § 194 odst. 3. in 4. ntz. navesti tudi še:

1. osebo, ki prevzema delnice, to je rodbinsko in rojstno ime (firmo, naziv), poklic in prebivališče prevzemnika,
2. število, vrsto in rod delnic, ki jih oseba prevzema,
3. za katero ceno prevzema oseba delnice,
4. kdaj in kje se izvrši vplačilo na delnice,
5. katere osebe so postavljene za družbine organe, če se postavljajo z notarskimi zapisi,
6. največji znesek ustanovnih stroškov, kolikor naj ti zadenejo družbo, če ta znesek ni ugotovljen že s pravili ali če se ne ugotovi na skupščini.

Na vsebino in obliko zahtevanega notarskega zapisa bo strogo paziti, ker bo po § 194/6 ntz. notarski zapis, čigar vsebina ali oblika ne bo ustrezala določbam ntz. ali (pravilno: in) zb., ničen. Tudi iz te določbe je sklepati, da bo po ntz. solenizacija prevzemnih izjav nedopustna in da bodo morale biti prevzemne izjave sestavljene edino le v obliki notarskega zapisa.

Delniška družba bo po § 194/7 ntz. simultansko ustanovljena, ko bo podpisan notarski zapis od vseh prevzemnikov, ali če bo več notarskih zapisov, ko bo podpisan oni notarski zapis, s katerim bo dovršen prevzem vseh delnic; če pa se bodo izvolili prvi družbeni organi na posebni skupščini in če se bo skupna višina stroškov ustanovitve ugotovila in odobrila na tej skupščini, bo družba ustanovljena z izvolitvijo organov in z odobritvijo stroškov.

Če se bo za ustanovitev potrebna dovolitev dala šele po ustanovitvi družbe in s pogojem, da se v pravila sprejmo spremembe ali dopolnitve, bo te spremembe ali dopolnitve sprejeti v pravila v dveh mesecih z notarskimi zapisi, s katerimi bodo osebe, ki so prevzele delnice, izrečno privolile v te spremembe ali dopolnitve (§ 194/8 ntz.). Tudi v tem primeru se bo lahko napravil en sam notarski zapis ali napravilo več notarskih zapisov. Ker je predpisana izrečno sestava notarskega zapisa, za tako spremembo ali dopolnitev pravil ne bo dopustna solenizacija po § 58 zb.

2. Sukcesivna ustanovitvev.

Pri sukcesivni ustanovitvi delniške družbe po ntz. se bodo vse delnice vpisale ali se bo vpisalo določeno število delnic na podstavi oglasa; če pa se ne bodo vpisale vse delnice na podstavi oglasa, bodo po § 195/1 za prevzem ostalih delnic veljale smiselno določbe § 194, odst. 1., 5., 5. in 6. ntz. to je te ostale delnice bodo morali prevzeti brez javnega vpisovanja na podstavi prospekta v enem ali več notarskih zapisih z vsemi izjavami, ki so predpisane pri simultanski ustanovitvi delniške družbe, ustanovitelji sami ali skupno z drugimi osebami ali samo druge osebe.

Po § 198/2 in § 209/2 ntz. bo notarski zapis napraviti tudi, kadar bodo v primeru, če ne bodo v roku, določenem za vpis vse delnice, ki bodo ponujene za vpis, vpisane in pravilno plačane, ustanovitelji v 15 dneh po preteku roka za vpisovanje nevpisane in nevplačane delnice sami prevzeli ali vpisali. — Vpisati pa bodo smeli delnice v tem primeru samo oni ustanovitelji, ki so nekaj delnic že vpisali, ker bi drugače § 209/2 ntz. ne zahteval notarskega zapisa, drugi ustanovitelji, ki niso še nobenih delnic vpisali, pa bodo morali delnice prevzeti z notarskimi zapisi po § 194, § 195/1 ntz.

Po st. tz. se ustanovi delniška družba sukcesivno, kadar ustanovitelji ne prevzamejo nič ali ne vseh delnic, nego nameravajo celo delniško glavnico ali oni del, ki ga niso prevzeli sami, skupiti s tem, da izven njihovega kroga stoječe osebe podpišejo in tako prevzamejo celo delniško glavnico ali ostali del.³

5. Ustanovna skupščina.

Po ntz. bo otvoril ustanovno skupščino javni notar, ki ga bodo morali povabiti ustanovitelji (§ 204/4 ntz.). Javni notar bo moral na ustanovni skupščini sestaviti spisek navzočih vpisnikov in prevzemnikov delnic oziroma njih zastopnikov in ugotoviti, ali je predstavljan predpisni del osnovne glavnice in rodov delnic.

V kakšni obliki bo moral sestaviti javni notar ta spisek, v ntz. ni predpisano. Zadostoval bo navaden poseben seznam, v katerem bo javni notar navedel navzoče vpisnike in prevzemnike delnic oziroma njih zastopnike po rodbinskem in rojstnem imenu (firmi, nazivu) in prebivališču (sedežu) z označbo števila, vrste in roda po njih vpi-

³ Škerlj: Pravila naših delniških družb, stran 12.

sanih in prevzetih delnic in števila glasov, ki gredo vsakemu, ter ugotovil, ali je predstavljan predpisni del osnovne glavnice in rodov delnic; ta spisek bo podpisal samo javni notar.

Javni notar bo vodil skupščino samo do izvolitve predsednika, ki se bo pod vodstvom javnega notarja vršila takoj, ko bo ugotovil sklepčnost skupščine.

Po § 205/2 ntz. bo vodil zapisnik ustanovne skupščine javni notar sam in ne bo smel zapisnika voditi delničar ali več njih, ki jih bo odredil predsednik; ti bodo smeli voditi le zapisnike o drugih skupščinah (§ 281/4 ntz.). V tem zapisniku bo moral javni notar posvedočiti pravilnost sklica, zadostno udeležbo, ves potek skupščine, vse njeje sklepe, število glasov, danih zanje in proti njim, in izjavljene ugovore. Zapisnik o ustanovni skupščini bodo morali podpisati predsednik skupščine, oba preštevalca glasov, vsi ustanovitelji in javni notar.

Zapisnik bo sestaviti po predpisih § 99 zb. o posvedočenju sklepov glavnih skupščin. V zapisniku bo tedaj posvedočiti razen po § 205/2 ntz. predpisanih činjenic tudi dan in čas skupščine ter popisati vse, kar se je zgodilo, predlagalo in izjavilo vpricho javnega notarja, kolikor bo to važno, da se presodi pravilnost postopanja. Po čl. 51 pravilnika za izvršitev zakona o javnih notarjih (p. zb.) bo v takem zapisniku navesti tudi imena izvoljenega predsednika, izvoljenih članov upravnega in nadzorstvenega odbora in oseb s pravico glasovanja, ki bodo navzoče ali zastopane po pooblaščenju. Na zahtevo se bo morala ugotoviti tudi istovetnost predsednikova ali drugih oseb, ki bodo prisotne, ter navesti v zapisniku, kako je bila njih istovetnost ugotovljena (§ 99/3 zb.).

Enak zapisnik bo sestaviti tudi, če bo postavljena uprava po § 210/2 ntz. radi spremembe pravil vnovič sklicala ustanovno skupščino, odnosno pri ustanovitvi po § 194. ntz. vse prevzemnike delnic.

Po § 208/6 ntz. bodo morali ustanovitelji ali druge osebe, ako bodo hoteli, da se družba ustanovi, prevzeti na sami skupščini vse delnice tistih, ki so glasovali zoper ustanovitev in izjavili, da se nočejo udeležiti družbe kot delničarji. Istočasno bodo morali prevzemniki v roke prisotnega javnega notarja opraviti vsa dospela vplačila in podpisati oziroma popolniti vpisnice, javni notar pa bo vrnil vplačila in primerke vpisnic tistim, ki so umaknili svoje vpisne izjave. V tem primeru za prevzem delnic po ustanoviteljih

ali drugih osebah ne bo treba notarskega zapisa, temveč bo zadostoval že samo podpis oziroma popolnitev vpisnic.

O opravljenih vplačilih ter o vrnitvi vplačil in primerkov vpisnic ne bo napravljati zapisnikov in potrdil po § 123 zb., temveč bo zadostovalo, da bo javni notar opravo vplačil ter vrnitev vplačil in primerkov vpisnic navedel in potrdil kar v skupščinskem zapisniku samem.

St. tz. navedenih določb nima, le delniški regulativ odreja v § 15, da je določbe o načinu sklica, sklepčnosti in sklepanja ustanovnega občnega zbora, o vodstvu predsedstva pri tem zboru in o predmetih, ki se naj pridrže sklepanju tega občnega zbora, navesti v pravilih delniške družbe in da morajo biti sklepi ustanovnega občnega zbora notarsko ali sodno posvedočeni.

4. Skupščina.

Po § 260 ntz. bo smela skupščina brez predpisanega sklica in postavitve na dnevni red razpravljati in sklepati o vseh predmetih, ki se bodo tikali družbe in o katerih naj odloča skupščina, tudi na sestanku, na katerem bo predstavljana vsa osnovna glavnica, kolikor se nihče od prisotnih ne bo uprl; če bo imela družba delnice na prinosnika, bo smela zborovati samo v prisotnosti javnega notarja, ki bo sestavil zapisnik po predpisih § 99 zb. in § 281 ntz.

Imetniki delnic na prenosnika se bodo smeli skupščine udeležiti, če bodo položili delnice pri družbi odnosno, če bodo to pravila dopuščala, pri kakem javnem notarju ali pri kaki domači kreditni ustanovi. Položba pri javnem notarju pa bo nadomeščala položbo pri družbi samo, če bodo navedene številke in rod delnic in če se bo javni notar izrečno zavezal, da bo naznanil spremembe glede položnikov in števila položenih delnic (§ 261/3 ntz.).

O takem pologu bo napraviti zapisnik po § 121 zb. V tem zapisniku bo tedaj navesti razen številke in roda prevzetih delnic tudi kraj in čas prevzema, rodbinsko in rojstno ime, poklic in domovališče onega, ki je listino predal, označbo položene listine, v kakšen namen je bila položena in komu naj se izroči; zapisnik bosta morala podpisati oni, ki bo listino predal, in javni notar, ki bo pritisnil na zapisnik tudi svoj službeni pečat in ki bo vpisal zapisnik v občni poslovni register. Za izrečno zavezo radi sporočila vsake spremembe bo zadostovala navadna pismena ali tudi ustna izjava javnega notarja.

Delničar, ki bo glasoval proti sklepu za podaljšavo trajanja družbe, za spremembo predmeta podjetja ali za spojitev, kakor tudi delničar, ki bo z javno ali s pristojno poverjeno listino dokazal, da se ni mogel udeležiti in glasovati na skupščini, bo smel po § 276/5 ntz. svoje delnice ali začasnice dati v 15 dneh od objave sklepa družbi na razpolago, da jih proda; če pa bodo delnice ali začasnice že izdane, pa jih bo moral istočasno položiti po predpisih § 261/5 ntz. to je pri družbi ali pri javnem notarju ali pri kaki domači kreditni ustanovi. (Konec prih.)

Književna poročila.

Leitner Alfred: Uvod u studij poreskog prava. Samozaložba. Zagreb 1959. Str. 399.

Knjiga pomeni prvi, in to uspel poskus sistematske razlage celokupnega našega veljavnega davčnega prava. Isti predmet je pisec obravnaval še v nekem drugem svojem delu, dosti obsežnejšem, a doslej neobjavljenem, čigar prvi, splošni del vsebuje davčnopravno sistematiko, drugi, posebni del pa sumaren oris poedinih naših davčnih institucij in norm. Pričujoči „Uvod“ je nekak sežet prvi del omenjenega rokopisa. Služil naj bi kot kažipot v „labirintu“ naše pozitivne davčne zakonodaje. Pri razporeditvi in obdelavi tvarine se pisec oslanja pretežno na novejšo nemško literaturo, ki je nastala po uzakonitvi enotne Reichsabgabenordnung l. 1919. Avstrijsko pravo in literaturo upošteva mnogo manj, čeprav je naš davčni sistem, zlasti v neposrednih davkih, dokaj bližji avstrijskemu (češkoslov., madžar.) nego nemškemu. Vendar pa naloga, kakršno si je pisec postavil, ni morda zgolj v aplikaciji kakih izposojenih vzorcev in tujih shem. Vsak davčni sistem je problem zase in zahteva posebni svoj, dejanskemu ustroju prilagojeni način reševanja. Težave še rastejo, čim bolj se kak zakonodavec v svojih formulacijah oddaljuje celo od priznanih finančnoteoretskih nauk. Treba je torej kritičnega duha, da se prikladnost tujih meril pravilno presodi, ne gre pa tudi ne brez neke samostojnosti in iznajdljivosti, kadar tuja pomoč odreče. Vse te lastnosti pisec ima. Obvlada dobro i davčno pravo i finančnoteoretske dogme, ki jih za svoje namene spretno uporablja, razpolaga pa tudi s potrebno erudicijo v civilnem in v javnem, posebno upravnem ter kazenskem pravu, da je mogel pokazati odnose davčnega prava do teh gran in napraviti razne primerjave.

Knjiga obsega tri dele; v njih je na razmeroma tesnem prostoru nabrano in znanstveno predelano toliko gradiva, da mi je vsebino možno navesti le v glavnih obrisih. Prvi, „osnovni“ del, sestojč iz dveh poglavij, prične z razlago nekaterih osnovnih pojmov, ki so nujen temelj vsej znanosti o davkih. Tako predvsem davčni pojem sam. Tu se razlagajo razni opredelilni vidiki: finančnoteoretski in pravni in pri letem zopet legalni ter pravnoznanstveni. Po nadrobni kritiki nemške legalne definicije in ugotovitvi potrebnih pojmovnih znakov podaja pisec še svojo pravnoznanstveno opredelbo našega davčnega pojma. Vanj mu spadajo neposredni davki z davki na poslovni promet in na luksus, potrošnine in carine, izločene pa so po nemškem načinu vse davščine, ki se pri nas ne glede na finančnoteoretsko kvalifikacijo pobi-

rajo pod skupnim pravnim naslovom taks ali pristojbin. Z izločitvijo se strinjam, treba pa bi jo bilo boljše podpreti še z razlogi iz našega prava. Vse ono namreč, kar pisec v tej stvari navaja, budi le dvome o pravilnosti njegovega opredeljevanja. Naš zakonodavec sicer v klasifikaciji taks res ni dosleden in jih semtertja vriva med posredne davke, toda besedilo taksnih zakonov te subsumcije ne potrjuje, pri fin. zakonih pa jo je najti le v preračunskem seznamu drž. prejemkov, dočim se v besedilu teh zakonov — novejših vsaj — urejajo takse kot svojstvene davščine poleg davkov. V zvezi z opredelitvijo davčnega pojma bi nam pisec pač moral nekaj povedati tudi o kriterijih, po katerih naš zakonodavec davke deli na neposredne in posredne. Razložena sta nadalje zlasti osnovna pojma: davčno pravo in davčnoppravna sistematika. Ostalih pojmov tukaj ne omenjam, ker se na drobno obravnavajo še v glavnem delu knjige. Nato sledi razglabljanje o porazdelitvi snovi pri Nemcih in v piščevem sistemu, zaključuje pa se poglavje z razpravo o položaju davčnega prava kot samostojne discipline v sistemu javnih prav, posebno finančnega in upravnega. Drugo poglavje se tiče naših davčnopravnih virov in razen izvajanj načelne narave pri naša zelo lep in popoln pregled teh virov (le državnih in meddržavnih), med njimi tudi obširne davčne zakonodaje, razstresene po vsakoletnih fin. zakonih.

Svoje težišče ima knjiga v drugem, „glavnem“ delu, čigar prvo poglavje se bavi z jedrom materialnopravnih določb. Prezrt ni noben važnejši problem, izvzemši morda vprašanje davčnih oprostitev, ki bi že bilo načelne obdelave vredno. Snov je razvrščena pod dva naslova. Prvi „državno davčno pravo“ je vsekakor presplošen in zato neznačilen, združuje pa brez prave notranje vezi precej raznovrstne reči: poleg ustavnih norm so tu razložene davčnoppravne kompetence naših javnih korporacij kot sekundarnih davčnih upravičencev, naposled še meddržavno davčno pravo in njegova načela. O tem pravu pač ne velja trditi, da je vobče „nastalo“ šele po svetovni vojni (str. 145). Avstrija na pr. je že poprej imela celo vrsto meddržavnih pogodb zoper dvojno obdavčenje. Pod drugim naslovom „davčno imovinsko pravo“ se objasnjujejo z davkovanjem spojeni javnoppravni odnosi razen pozneje obravnavanih upravnopravnih. Predmet proučevanja sta zlasti dva osnovna pojma: davčni dejanski stan in po njem povzročena davčna obveznost. Pisec ju glede na osebno in stvarno stran nadrobno razčlenja v številne elemente, ki so zopet davčnoppravni pojmi, na pr. davčni upravičenec, ozir. upnik in davčni zavezanec, ozir. dolжник in plačnik, davčni postavek in znesek, davčna terjatev in davčni dolg. Vrh tega se dajejo odgovori na celo vrsto načelnih vprašanj, kakršna so: nastanek in prestanek davčne obveznosti, njena vsebina in možnost spremembe, davčno jamstvo in njegove oblike, davčno zavarovanje i. dr. Posebni značaj davčne obveznosti naj predoči tudi primerjava s civilnoppravno. Na vsem tem področju je v literaturi še marsikaj spornega in nerazčiščenega, kar ni ostalo brez vpliva niti na pričujoče delo. Premalo ostro očrtani se mi vidijo zlasti osebni davčni odnosi, od tod razne nejasnosti, zamenjave in celo protislovja. Na pojem davčnega nosilca (obremenjenca) je pisec pač po pravici opozoril le mimogrede, ker je ta pojem bolj finančnoteoretski nego praven. Vendar pa na str. 258 razmerje med nosilcem in davčnim zavezancem ni podano točno. Le pri neposrednih davkih predstavlja nosilca redoma zavezanec ali določneje: bi ga po zakonodavčevi intenciji moral predstavljati, dočim pri posrednih davkih nosilec ne stoji redoma sploh v nikakem davčnoppravnem odnosu in ni torej redoma niti davčni niti plačilni zavezanec. Nedostatna je nadalje razmejitev med pojmom: davčni in plačilni zavezanec (plač-

nik). Pojma namreč navzlic besedilu čl. 5 zak. o neposred. davkih (ZND) nista istovetna, kajti zakon mimo davčnih zavezancev, ki so vsi hkrati plačilni zavezanci, pozna še druge, plačevanju davka zavezane osebe. Ožji je torej pojem davčnega zavezanca, ne pa narobe (str. 199). Mnogo se je pisec trudil z dokazom, da je pri rentnini in uslužbenskem davku, kolikor se pobirata na viru, kot davčne zavezance smatrati dolžnike in poslodavce, ozir. njih izplačujoče blagajne, tudi državne (!). Vendar pa se ta, po dokaj vijugastih potih izvedena razlaga ne zdi menda niti piscu samemu dovolj prepričevalna, ker se je ne drži dosledno, ampak zavzema večkrat tudi protivno stališče. Kako je le mogel molče preiti preko čl. 69, I, zlasti pa načelno važnega čl. 70 ZND, kjer se izrečno razlikuje med dolžnikom in davčnim zavezancem in ni torej nobenega dvoma, da je rentninski zavezanec v vsakem primeru le upnik. Manj točno govori čl. 71 o neposrednem in posrednem pobiranju rentnine, bilo bi pa pogrešno, šteti zategadelj „posredno pobrano“ rentnino k posrednim davkom, saj so pri teh odnosi med prizadetimi osebami i v pravnem i v gospodarskem oziru bistveno drugačni. Določba se dá umeti le tako, naj plača davek upnik bodisi osebno bodisi po dolžniku, ki pa je pritegnjen zgolj iz tehničnih razlogov zaradi olajšave pri pobiranju, da od prejemkov neke druge osebe davek, torej tuj davek odračunava in ga davčni upravi predoddaja. Gre za obveznost sui generis, ki jo je avstr. zakon, od koder smo ves postopek prevzeli, imenoval „dolžnost odtegotvanja in odvajanja“, kar izključuje vsako zamenjavo s kakršnimi koli drugimi pravnimi odnosi. Sicer pa uporablja ta terminus tudi naš ZND, samo da ne dosledno. Prav podobna je stvar pri uslužbenskem davku. Najsi se zakon tukaj ne izraža tako določno kot pri rentnini, vendar je iz čl. 97, odst. 3, 98, 127 na koncu, posneti, da velja za davčnega zavezanca uslužbenec. Piščevi razlagi se protivi tudi dejstvo, da je le pri upniku, ozir. uslužbencu izpolnjen stvarni pogoj davčne obveznosti, to je prejem davku podvrženih dohodkov. Na str. 25 in 189 trdi pisec, da pri naših neposrednih (sic!) davkih davčna obveznost poleg osebnih pravnih odnosov „obsega“ takisto davčni predmet, bila naj bi hkrati „stvarna davčna obveza.“ Ta brez obrazložbe in dokazov postavljena trditev v našem pravu ni osnovana. Vsi davčni zakoni pri nas imajo določbe o davčnem predmetu in brez njih ni seveda niti ZND. Toda zakon, in sicer izvirnik v razliko z netočnim slovenskim prevodom, ne govori nikjer o kakih davku zvezanih stvareh, ampak dosledno le o stvareh, ki davku „podleže“. Stvari so davku podložne, podvržene. Potemtakem bi na mesto pojma stvarna davčna obveza moral stopiti pojem davčna podložnost. Rabi ga že zakon in včasih celo pisec, ne da bi ga tudi bliže pojasnil. Davčni predmeti so pač stvarni pogoji davčne obveznosti, ne sodijo pa v sam pojem njen, ki se marveč smiselno omejuje le na odnose obligacijskega značaja, torej na pravne odnose med osebami. Vendar pa stvarna davčna obveza po piščevem naziranju ni morda le kaka posebnost naših neposrednih davkov, kakor bi iz omenjenih dveh mest smeli sklepati. Kratka opazka na str. 154 pod črto nas pouči, da te vrste obveza obstoji takisto pri naših potrošinah in pri njih celo edinole ona, kajti v potrošn. zakonu kaka „neposredna osebna davčna obveznost ni sploh normirana.“ S takšno razlago si nevesč bralec pač ne bo mogel kaj prida pomagati. Davčni zakon, ki ne bi jasno določil davku zvezanih oseb, bi bil v bistveni točki nepopoln in bi se pri nas kot protiuštenen ne smel sploh izvajati. Res pa je, da naš potrošn. zakon, ako prezre mo neke prilične omembe v čl. 12, 27, 34, odst. 3, nima izrečne določbe o davčnih in plačilnih zavezancih; nalaga sicer osebam polno obveznosti, ali vse se nanašajo le na davčno nadzorstvo in ne na plačilo. Glede predmetov pa v

izvirniku — tudi tukaj je slov. prevod netočen — naletimo zopet na že znano določbo, da stvari davku „podležé“. Toda razen tega zakon ponovno pravi, da „stvari plačajo davek“. Besedilo te važne določbe je samo po sebi seveda nesmiselno: stvar ni plačila zmožna, niti če jo posebimo. Vsekakor pa hoče zakon v tej obliki povedati nekaj pametnega, namreč, da davek na stvareh leži, bremeni, se jih drži. Gre za svojevrsten, kvalificiran ali pojačen davčni odnos do stvari, ki ga je avstr. pravo imenovalo Haftung der Steuer auf (an) der Sache. Tako se preko stvarnega točno normira tudi osebni davčni odnos: davčni zavezanci so načelno vsi lastniki potrošn. blaga, dokler davek ni poravnán, predvsem in redoma proizvajalci ali prodajalci, a ne samo tile, ampak eventualno tudi druge osebe, ki takšno blago prevzamejo. Na tej osnovi ima davčni upnik pravico posega na predmet, ki je primarna, ne zgolj akcesorna kakor zastavna pravica. V bistvu enak je položaj pri carinah, vendar naš car. zakon v čl. 47 določa izrečno tudi davčnega zavezanca; zavezan pa ni le uvoznik, ozir. izvoznik (str. 154), nego deklarant, v smislu čl. 35 torej lastnik blaga. Pozitivnopravne določbe priobčuje pisec na sploh točno. Zasludil sem le nekaj in to manjših pogreškov, ki sem jih deloma že omenil. Na str. 175 je bržkone zaradi tiskovne napake izostal del določbe o odmerilnih osnovah posebnega prispevka za narodno obrambo. Pri zemljiškem davku in davku od zgradb obveznost ne prestane že s samo opustitvijo obdelovanja, ozir. stanovanja (str. 184). Po čl. 77 ZND nastopi davčna obveznost pri družbenem davku sicer res s pravnim nastankom družbe, toda iz čl. 80 sledi, da je za odmero tudi tega davka odločilen le pričetek poslovanja prav tako kot po čl. 48 za pridobnino (str. 185). S temi opazkami pa seveda nočem knjigi jemati njene pomembnosti niti kratiti piščevih zaslug. V celoti se mu je to najvažnejše poglavje posrečilo navzlic kočljivosti nekaterih vprašanj, ki se jih v naši literaturi razen njega ni menda še nihče lotil. V drugem poglavju je razloženo naše upravno in kazensko davčno pravo. Način, kako je pisec to obširno in povrh mnogoliko snov obvladal, je priznanja vreden. S smotrno razvrstitvijo in pretehtano izbero, ki vso preobilico nebitvenih podrobnosti pušča ob strani in se strogo drži le načelno važnih potez, nam je o teh dveh vejah naše davčne zakonodaje ustvaril zelo pregledno, strnjeno in vendar popolno sliko. Pohvaliti je tudi jedrnat in zraven prikupni slog, ki se še posebno izkazuje povsod tam, kjer tvarina sama zbog svoje suhotnosti in krhkosti ne vzbuja baš preveč zanimanja. Tako v upravno — kakor v kazenskopravnem delu se postopki in njih, za poedine davčne vrste toli različni predpisi obravnavajo zase. V upravnem pravu je kot osrednji pojem obdelan predvsem davčni upravni akt, njega vsebina in pravni učinki, gre nadalje za udeležence pri tem aktu, torej za davčna oblastva in davčne odbore, njih ustroj in področja, za upravnopravne odnose davčnih zavezancev in drugih oseb zlasti glede na dolžnost sodelovanja pri obdavčevalnem poslu, končno še za davčno nadzorstvo in njegove organe. Odstavek o upravnoopravnem postopku pa nas seznanja z vsemi številnimi posli in pripomočki ter z oblastvenimi pristojnostmi pri konkretiziranju davčnih terjatev, potem z načeli, veljavnimi za vknjiževanje davkov, njih pobiranje in vplačilo, redno in prisilno, naposled še s pravno zaščito davčnih zavezancev, kjer pride govor tudi na upravno oblastvo. Za upravnim sledi kazensko pravo, in sicer najprej materialno. Tu se opredeljuje in razčlenja zlasti kopica važnih pojmov, kakršni so: davčni delikt in poedine vrste njegove, med njimi sosebno davčna utaja in tihotapstvo, dalje davčni krivec in krivda v raznih njenih oblikah, in pa davčna kazen, stek in povratek. Formalnopravni del naposled vse-

buje v glavnem razlago o poedinah kazenskih postopkih in njih fazah, o finančnem sodišču, o oblastvenih pristojnostih, o strankah in njih procesualnem položaju, o izvršitvi kazenskih razsodb in odločb ter obnovi postopanja. Poučne so primerjave, ki naše davčne kazenske norme osvetljujejo v luči sodobnega občega kazenskega prava, potem izvajanja o prazninah ali vrzelih in o subsidiarni uporabi določb našega kazenskega zakonika in postopnika.

Tretji, „pomožni“ del prinaša sezname srbskih in hrvaških publikacij o naših davčnopравниh virih (službene izdaje, zasebne zbirke, komentarji), razen tega pregleden popis raznovrstne znanstvene literature, domače in tuje, ki jo je pisec uporabil. Tudi nekaj slovenskih del je vmes. Na koncu je pridejano še stvarno kazalo.

Iz pričujočega poročila se razvidi, da knjiga ni morda zgolj kak vnanji opis naših davčnih norm, ampak hoče o njih podati zaokroženo, sestavno urejeno dogmatiko. Ta svoj cilj je pisec dosegel. Knjiga bo dober pripomoček tako znanstveniku kakor praktičnemu davčnemu juristu; prvemu bo z bogastvom svojih problemov dajala pobud za novo raziskavanje, drugi pa si bo ob njej lahko poglobil svojo strokovno izobrazbo. Lajšala bo bralcu dostop do samih pravnih virov, ki jih navaja zelo točno s polnimi podatki o službenih objavah. Pripravna pa je tudi kot učbenik za dijake; ne bo jih preobremenjala z množico poedinih pozitivnih norm, pa jim vendar nudila potrebno solidno znanje.

Fran Eller.

Dr. Šuman Janko: Nelojalna utakmica, komentar zakona o suzbijanju nelojalne utakmice od 4. aprila 1930. Piščeva izdaja. Beograd 1939. Vel. 8°. Strani IX + 311. Cena vez. 50 din.

Knjiga obsega na 245 straneh splošen uvod o namenu, pomenu, zgodovini in zakonodavni tehniki zatiranja nečedne tekme; komentar zakona našega zakona o zatiranju nečedne tekme; dodani so nepretrgano besedilo zakona, konvencija o pariški uniji za zaščito industrijske svojine, madridski aranžman o mednarodnem registrovanju fabriških in trgovinskih žigov in madridski aranžman o prepovedi lažnih označb izvora blaga (vse po reviziji v Haagu l. 1925), pravilnik stalnega razsodišča trgovinske zbornice v Beogradu in dokaj izčrpno stvarno kazalo.

Komentar navaja zakonodavne pobude iz obrazloženj, ki jih je bilo ministrstvo za trg. in ind. dodalo prvemu in pregledanemu načrtu zakona, in iz mnenj in predlogov, ki jih je ministrstvo dobilo od gospodarskih organizacij, omenja upliv Vrhovnega zakonodavnega sveta na poslednjo redakcijo in podrobno tolmači določbe zakona, navajajoč skromno domačo in obširno tujo literaturo in zlasti judikaturu.

Delo je treba označiti kot jako uspelo. Zanesljiv vodnik bo v dokaj težki in zapleteni, obenem pa gospodarsko tako važni materiji ne samo pravnim in gospodarskim organizacijam, temveč zlasti tudi posameznemu trgovcu in proizvajalcu. Prav ti bi morali v prvi vrsti seči po knjigi, ki, v lahko umljivem slogu spisana, lahko prepreči marsikatero, recimo, nerodnost in podjetnika obvaruje sitnosti, škode in — blamaže. Izvajanjem, ki se tičejo same snovi zatiranja nečedne tekme, bi bilo malokaj treba prigravarjati; morda je tolmačenje, de lege lata na par mestih malo preveč ekstenzivno, toda to ni napaka v knjigi, ki je namenjena tudi gospodarskim krogom, saj je razumevanje „nečednosti“ v tekmi rado precej ohlapno, kajti često kruta tekma, pa tudi auri sacra fames kaj radi otopita čut za poslovno korektnost. Sama pariška unijska pogodba hoče, da se zaščita industrijske svojine zajame čim širše in če bo knjiga koga oplašila od dvomljivega dejanja, bo to samo zasluga. Nekaj manj bi mogel pritrditi nekaterim izvajanjem, ki se

tičejo drugih zakonov. Kakor bi morda bilo smotrno, dvomim, na pr., da bi se po § 328 cpp. mogle zaradi litispendence zavračati nadaljnje tožbe drugih tekmecev zaradi istega dejanja nečedne tekme zoper istega tekmeča — toženca, saj ne gre za iste stranke (str. 25). Prav tako dvomim, da bi § 1506 a odz. pomagal nameščencu, ki je po poslodavčevem nalogu zagrešil dejanje nečedne tekme, ker se je bal za svoj obstanek (str. 27). Nespreten je stavek (str. 79): „Oznaka ‚prodaja iz privatnog poseda‘ dovoljena je samo u slučaju, ako bi vlasništvo ponudjenog predmeta došlo izravno od vlasnika na kupca“; omenjena označba se pa ne tiče (neposrednega) prehoda lastninske pravice, temveč primera, da se predmet prodaja iz posesti človeka, ki se sicer ne bavi poslovno s takimi predmeti. Da bi bila dopustna ugotovitvena tožba po § 323 cpp. poleg tožbe radi prepovedi nadaljnjih dejanj nečedne tekme, radi odprave nepravilnega stanja in radi povračila škode, se ne bo dalo trditi (str. 164); možnost dajatvene tožbe pač tudi tu izključuje ugotovitveno tožbo. Napačno je mnenje, da sta določbi § 17 odst. 3 in § 369 cpp. slični; sličnost je samo navidezna; večja je sličnost s čl. 27 trg. zak. (str. 169). Predaleč sega trditev (str. 219), da je pri gospodarskih zadrugah „dividenda“ enaka rabatu, ki ga sicer dajejo trgovci svojim odjemalcem, saj gre pri zadrugi tudi za kapitalsko udeležbo pri podjetju (vložek zadrružnika) in za sodelovanje pri poslovanju, res pa je ob majhni kapitalski udeležbi in ob neznatnem sodelovanju gospodarska sličnost dokaj velika.

Pisec, ki ima v prvi vrsti zaslugo, da je zaščita industrijske svojine pri nas vzorno urejena, in ki mu moramo biti hvaležni za toliko tehtnih del na tem pravnem področju, je s pričujočim delom znova jako zadolžil našo vedo in našo prakso.

M. Š.

Urošević Lazar: Pravosudje i pisano pravo u srednjevekovnoj Srbiji u svetlosti današnjeg pisanog prava. Beograd 1939. Samozaložba. Str. X in 246.

Pisec te knjige je vsem jugoslovanskim pravnikom že dobro znan po svojih „Trebnikih“, ki prikazujejo in razlagajo sodobne jugoslovanske zakone. Nedavno je šel kot kasacijski sodnik v pokoj. Menda je mogel šele sedaj uresničiti gotovo že prej vzniklo mu željo, da pripravi svojim rojakom, Srbom, sliko prava, ki je veljalo v srednjeveški Srbiji, ko je bila še svobodna kraljevina, odnosno carevina. Prva knjiga, ki jo je spisal, je naznanjeno delo. Uvodoma stavi upravičeno vprašanje, ali bi bil mogel biti Dušanov zakonik edina podlaga za presojanje pravnih prilik srbske države 14. stoletja. Ugotavlja, koliko vrzeli kaže; dalje, da ni bil niti državljanski niti kazenski zakon, ampak zbornik predpisov in raznih pravnih panog, ki dopolnjujejo Nomokanon in Sintagmat zlasti glede ustavnih vprašanj in nacionalnih potreb. Smatra, da je bil Dušanov zakonik naravnost tako sestavljen, da spreminja določbe iz ravnokar navedenih zakonov v svrhu prilagoditve novi bizantinsko navdahnjeni politiki. Kjer se n. pr. ne navajajo kazni za neko v Dušanovem zakoniku zabranjeno delo, treba jih je vedno iz Nomokanona in Sintagmata povzeti. Vse to mu je dalo pobudo, da se je najraje zanimal za vsebino Blastarovega Sintagmata. Po njegovi misli predstavljajo vprav bizantinsko-rimski zakoni, zbrani v tem delu, uvedeni v življenje preko svetosavski Nomokanon, uporabljeni kot srbski zakoni nad 200 let, prvobitni del zapisanega prava tiste dobe. Za te predpise trdi — po pravici! —, da niso bili ne na višji, ne na nižji stopinji pravne prosvete in pravnega pojmovanja nego oni sosednih narodov. V tem okviru je hotel obrazložiti vsebino srednjeveških srbskih pisanih zakonov. Naj se na kratko dotaknemo metode, ki se je je poslužil. Predvsem je podal sežet oris zgodovine države Ne-

manjčev. To je bilo prav umestno. Morda je kratkost, ki jo je smatral vprav pri tem „uvodu“ za potrebno, vzrok nekih netočnosti. Ne vemo zakaj istoveti „otroke“ v Dušanovem zakoniku s sužnji, ki da niso tvorba srbskega naroda. Nam se zdi, da „otroki“ niso bili „sužnji“ t. j. servi, ampak vprav neka milejša tvorba za robove srbskega naroda. Dobro je označil Urošević za početno dobo srbske države njeno upravo. Zlasti je pravilno poudarjal, da je bila narodna skupščina činitelj, ki je imela v najvažnejših stvareh odločilno besedo. Čudno pa se sliši, če navaja zvrsti sodišče za časa kralja Milutina in carja Dušana, med njimi seveda tudi poroto, pa trdi za vse zvrsti brez izjeme, da se ne ve, kdaj in od koga so bile ustanovljene. Mislimo, da je vprašanje uvedbe porote že dognana stvar po raziskavah Poličevića in Avakumovića. Žal, da del teh dveh pravno zgodovinskih pisateljev v seznamu „književnosti, upotrebljene za izradu ovog dela“ (str. IX. in X.) ni, prav tako, kakor-tudi ne navaja mojega dela o Dušanovem zakoniku (iz l. 1925.). [Mimogrede naj še omenim, da citira vse skozi ime avtorja Namysłowskega kot Namislavski, kar ni v redu]. — V drugem delu svoje knjige prinaša Urošević prevod zakonskih predpisov, ki so unešeni v Sintagmat, vendar izpušča iz njega mnoga mesta. Izvirno besedilo je prevedeno na današnji srbski jezik, kolikor morem sam presoditi, vestno in vendar lahko razumljivo. Prav v tem oddelku se nahaja tudi skrajšani zakon carja Justiniana v izvirnem in novodobnem srbskem jeziku, kakor ga je našel Urošević v Solovejvi knjigi „Zakonodavstvo Štefana Dušana“. Oboje tekstov potrebuje vsak znanstvenik, ki se bavi z jugoslovansko pravno zgodovino, pa bi bilo želeti, da bi jih ne bil okrnil izdajatelj, ampak prinesel v vsej popolnosti, kakor pač tvorijo zase celoto. Tretji oddelek obravnava državljansko, četrti kazensko, peti formalno (procesualno) pravo, kolikor ga pač je bilo. Tu je snov obdelana sistematično, splošnemu delu sledi posebni, primerja se staro pravo z modernim; to precej podrobno. Pogrešamo raziskav, kako se ujemajo izvestne institucije srednjeveške Srbije s srednjeevropskimi. Na primer: vraždo omenja na dveh mestih (str. 173, 193), pa čitatelj ne tu, ne tam ne zve ničesar o vzporednih institucijah „faida, compositio, fredus“. Priporočljivo bi bilo pa pač tako primerjanje, zlasti pri prikazu sodnega stroja in postopanja. Mislim, da se mnoge srbske institucije niti ne dajo pravilno razumeti, če se ne pritegne k razlagi ostalo srednjeevropsko pravo. — Navzlic zgorajšnjim pripombam velja, da je Uroševiću uspelo svojim rojakom pokloniti delo, ki je prva na srbskem jeziku sistematično in zelo ilustrativno pisana monografija o srednjeveškem pravu Srbije.

Dr. Metod Dolenc.

Leduc Gaston: *La raison contre l'autarcie*. Paris. 1938. Str. 54.

Majhna knjižica G. Leduc, profesorja na pravni fakulteti francoske univerze v Caenu in obenem na brazilski univerzi v Rio de Janeiru (s predgovorom J. H. Ricard-a, bivšega francoskega ministra in predsednika „Comité National des Conseillers du Commerce extérieur de la France“), podaja zelo koncentrirano spisano argumentacijo zoper gospodarsko avtarkijo. V kratkem uvodu govori L. o avtarkiji v teoriji in v dejanskem življenju. Nato razpravlja o tem, kakšne posledice bi imela avtarkija za francosko narodno gospodarstvo (1. poglavje) in za socialne in politične interese Francije (2. poglavje). Avtarkija, pravi L., bi pomenila popolni prelom vseh poslovnih odnošajev z zunanjim svetom in ukinitiv vsakega mednarodnega gibanja ljudi, kapitalov in blaga. S tem bi uničila vse mednarodno gospodarsko življenje ter porušila ekonomsko ravnovesje Francije in njenih kolonij. Na francosko

produkcijo bi to vplivalo kot ciklon, ki vse pustoši na svoji poti. Glavne grane industrije in celo kmetijstva bi bile odrezane od virov surovin in drugih potrebnih stvari, ki se ne producirajo doma, na drugi strani pa bi te produkcijske grane izgubile svoje tradicionalne razpečevalne trge. Ugonobljeni bi bili tudi tujski promet, prometna sredstva in posebno trgovska mornarica. Obenem bi pomenila avtarkija nezaposlenost za veliko število delavcev in bedo za vse prebivalstvo. Povzročila bi pomanjkanje in draginjo, znižala bi življenjski nivo, razgrela bi socialne nemire, rodila deficite v državnem budžetu in izzvala depopulacijo države. Prinašala bi nestabilnost in kršila ravnovesje v odnošajih med posameznimi razredi istega naroda in med različnimi narodi sveta. Z vsem tem bi ogražala obstoj Francije kot velesile in otežkočila ohranitev miru. Rojena iz vojne in krize, vodi avtarkija v novo vojno in podaljša depresijo. L. zaključuje svojo kritiko avtarkije s temile besedami: „Produkt patoloških zablod racionalnega čuta, izraz upora nagona proti razumu, slepe domišljavosti proti pravilno pojmovanemu interesu — avtarkija ni rešilno sredstvo za Francijo.“

Veliko Leducovih argumentov bi veljalo ne samo za Francijo, ampak tudi za druge države. Pri tem pa tem več, čim manjša je dotična država in čim več je njeno narodno gospodarstvo po svoji osnovni strukturi navezano na gospodarski promet z drugimi narodnimi gospodarstvi.

A. Bilimović.

Dr. Bayer Vladimir: Problem sudjelovanja nepravnika u savremenom kaznenom sudovanju. Zagreb. 1940. Str. 188.

Dr. Bchinjec Joža: Zavarovanje delavcev in nameščencev. Samozaložba. Ljubljana. 1959. Str. 413.

Dr. Dolenc Metod: O „kryavem penezu“ in sorodnih dajatvah. Posebni odtis iz Glasnika Muzejskega društva za Slovenijo, XX, 1959. Ljubljana, 1959. Str. 272 do 285.

Dr. Kušej Gorazd: Ustavncpravna pitanja koja se nameću u vezi sa izdanjem Uredbe o postavljanju sudija redovnih sudova i Uredbe o odgovornosti redovnih sudija. Posebni odtis iz Pravosudja, 1959, št. 9—10. Beograd. Str. 11.

Dr. Matijević Ivo - dr. Čulinović Ferdo: Komentar zakona o izvršenju i obezbedjenju. IV. knjiga. 7. §§ 177 do 208, 8. §§ 209 do 247. Štamparija Svetlost. Beograd. 1959. Str. 1807—1966.

Dr. Murko Vladimir: Systém jihoslovanských přímých daní. Bratislava. 1958. Str. 45.

Péritsch J. M.: Droit pénal yougoslave. Liquidation juridique d'une conjuration. Posebni odtis iz Giustizia Penale. Città di Castello. 1959. Str. 16.

Dr. Perić Živojin: Ravnoteža sila ili Evropska Savezna Država (ekvilibristi ili federalisti). Posebni odtis iz Pravne Misli. Beograd. 1959. Str. 28.

Dr. Polec Janko: Paberki o klavzuli deželne obveze za škodo. (Landschadenbund). Posebni odtis iz Glasnika Muzejskega društva za Slovenijo, XX, 1959. Ljubljana. Str. 290—505.

Dr. Sagadin Stevan: Upravno sudstvo. Povodom stogodišnjice rada državnog saveta 1859—1959. Državna štamparija. Beograd. 1940. Str. 254.

Dr. Sajovic Rudolf: Usoda zakona o sodnikih. Posebni odtis iz Pravosudja, 1959, št. 9—10. Beograd. Str. 8.

Članki in razprave v pravnih časopisih. Arhiv LVI, 5: Tasić Dj.: Prilog pitanju o tehnici podela nadležnosti u saveznim državama. Dukanać Lj.: Protivrečnosti u teoriji vaspitne zaštite. Radović R.: Prirodnopravna teorija monarhističkog apsolutizma u političkoj filozofiji vojvodjanskih Srba. Mulatović M.: Potstrekavanje i pomaganje iz § 76 VKZ. Milojković B.: Opravka zakupljenog dobra. Mirković M.: Vraćanje okućja u Hrvatsku. — Arhiv LVI, 6: Mirkin Gecević: Parlamentarna vladavina i Ustavotvorna skupština. Politeo I.: Slobodna pravna saradnja. Lovčević L.: Porez na ratne dobiti. Stjepanović N.: Primena načela dvostepenosti u upravnom postupku u vezi sa upravno-sudskim. Vukčević R.: Pozivna tajna i njeno izdavanje. Arandjelović D.: Interesantni slučajevi iz francuske jurisprudencije. Adžić S.: Administrativni sudovi su vezani tužbom u administrativnim stvarima. — **Pravosudje** 11—12: Milić I.: O stvarnoj legitimaciji, imenovanju prethodnika i povezanim pitanjima. Blagojević B.: Izjednačenje muške i ženske dece u pogledu nužnog naslednog dela. Britvić M.: Uredjenje medja. Jarhi M.: Da li je § 195 Rudarskog zakona za B. i H. još na snazi? Zonjić M.: Presuda zbog izostanka. Šumanović A.: Posebna i različita nadležnost sudova kot utuživanja advokatskih troškovnika (§ 32 Za.). Rajs V.: Porodična zadruga prema propisima Uredbe o l. z. d. Varman Dujčić H., Plenitba prinadležnosti privatnih nameštenika po Ip. Marinković D.: Da li je kleveta učinjena prema oficiru kao suprugu od strane vojnog lica kleveta samo supruge ili ujedno i kleveta časti dotičnog oficira? Kastratović M.: O kodifikaciji od. I § 597 Kz. Popović J.: O Tbr. 21 i 29 Zakona o sudskim taksama.

Razne vesti.

Kronika Društva „Pravnika“. V društvu so predavali: priv. doc. dr. Bajić St.: Deloyno pravo in vojna (22. novembra 1959), univ. prof. Maklečov A.: Krivda in nevarnost v modernem kazenskem pravu (15. decembra 1959). — V zadnjem času so pristopili društvu novi člani: dr. Bole Ivan, zavarovalnični ravnatelj v Ljubljani, dr. Hötzl Oton, notarski pripravnik v Ljubljani, dr. Orožen Janko, bančni podravnatelj v Mariboru, dr. Zorc Rudolf, odvetniški pripravnik v Ljubljani, dr. Lečnik Miloš, odvetniški pripravnik v Kamniku, Lazar Franc, sodnik v Slovenskih Konjicah, Jelenc Gojmir, odvetnik v Kozjem.

Osebnosti. Za izrednega profesorja na ljubljanski univerzi je postavljen dr. Kušej Gorazd. — Za sodne pristave so postavljeni dr. Votič Edvard (Cerknica), dr. Žnidaršič Pavel (Lož), Ferjan Karel (Rateče), dr. Lampret Maksimilijan in dr. Schiffrer Živko (Maribor), Fortuna Stanislav in dr. Capuder Donata (Ljubljana). — Nadalje so postavljeni za banskega inspektorja pri banski upravi v Ljubljani Senekovič Miroslav, za finančna svetnika Živkovič Mihajlo in Jereb Vinko pri finančni direkciji v Ljubljani. — V pokoj sta stopila finančni višji svetnik Dietz Ivan in sreski načelnik Kakl Matija. — Umrli so: upok. javni notar Križan Ferdo, notarski namestnik dr. Razboršek Ivan, odvetnik dr. Mayer Fran, predsednik deželnega sodišča v pok. dr. Papež Oton.

Dr. Papež Oton. Dne 12. januarja t. l. se je za večno poslovil od nas upokojeni predsednik deželnega sodišča v Ljubljani dr. Oton Papež, eden najvidnejših in najmarkantnejših zastopnikov slovenskega sodniškega stanu pred vojno in v prvih poveljnih letih. Pokojnik se je narodil dne 16. aprila 1867 v prijaznem dolenskem trgu Mokronogu, po dovršitvi pravnih študij na dunajskem vseučilišču pa vstopil dne 6. julija 1890 v službo pri okrajnem sodišču v Trebnjem. L. 1896. je prišel kot sodni pristav v Postojno. Že tu mu je pridobilo njegovo temeljito pravno znanje in vestno delo odlično oceno, ki jo je obdržal skozi vse nadaljnje službovanje in na podstavi katere je prišel l. 1905. kot sodni tajnik k sodišču v Ljubljano. V časih sodnikovanja na deželi mu je postala priroda prava prijateljica, v njo je zahajal v prostih časih kot lovec, kot gobar in botanik, kot turist je iskal in našel še v zadnjih letih, dokler je zmožeg, v prosti naravi največ oddiha in zadovoljstva. Intimna povezanost z naravo je okrepila v njem že prirojeni čut za red in mu izoblikovala ono pravičnost, ki ga je dičila skozi vse njegovo službovanje in ga napravila kot sodnika poznanelega deleč na okrog. Svoj dobri sloves je obdržal Papež tudi v Ljubljani. Tu se je izkazal kot civilni in kazenski sodnik, predvsem pa kot izboren razpravljavec in nad vse več predsednik pri porotnih razpravah. V Ljubljani je posegel tudi takoj v Pravnikovo društveno življenje, postal l. 1907. odbornik „Pravnika“, l. 1911. pa društveni podpredsednik. To mesto je obdržal tudi skozi vojno dobo in odstopil l. 1920, češ da je treba, da se napravi mesto mlajšim močem. Med temi leti je bil parkrat v nadzorstvu društvenega glasila, prispeval v časopis vselej tehtne odločbe, l. 1910 pa tudi kratek članek „Stroški ustavitvenega upora po § 57 i. r.“ Še prav posebno je deloval v predvojnih letih v krožku, ki je pripravljal in pregledoval prevod občega državlanskega zakonika. Leta predvojnega službovanja so bili časi najhujšega germanizatoričnega pritiska. Dr. Papež pa se je izkazal tudi v tem kremenit značaj. Bil je med sodniki, ki se je pridružil Einspielerjevi borbi za pravice slovenskega jezika pri sodišču in med tistimi, ki so l. 1908. zahtevali ob uvedbi disciplinske preiskave zoper Einspielerja disciplinski postopek zoper sebe. Sedaj tudi njega kot zadnjega izmed teh zavednih in neupogljivih branilcev narodovih pravic ni več. Zato ni čuda, da mu je po prevratu poverila Narodna vlada dne 21. oktobra 1918 najprej vodstvo, potem pa predsedništvo deželnega sodišča v Ljubljani, kar je obdržal do upokojitve v septembru 1925. Kot predsednik je imel mnogo posla, preden so bila urejena vsa sodišča, težave tudi pri sodiščih, njemu podrejenih, niso bile nič manjše kakor drugod. Zlasti na tem mestu je smatral za svojo prvo in najpoglavitejšo nalogo sodstvo. Par let je posloval tudi kot izpraševalni komisar pri pravosodnih državnih izpitih. Po upokojitvi je opravljal nekaj let odvetniške posle, pozneje pa se odtegnil skoro popolnoma javnemu delu in živel za svojo družino in vedno mu ljubo naravo. Čast in slava njegovemu spominu!

Dr. R. Sajovic.

Popravek k Spomenici Kongresa pravnikov iz leta 1939. V tej spomenici se naj besedilo resolucije, ki jo je predlagal referent g. dr. Luka K r a v i n a str. 116 zadnja vrstica, ki se glasi „... tudi na ostale udeležence v takem odnosu“ popravi pravilno takole:

„... tudi na ostale udeležence, ki niso do oškodovancev v takem odnosu.“

Vsem pravnikom!

Ob polstoletnem jubileju društva „Pravnik“ smo s ponosom ugotovili, da je delo te pravniške organizacije vkljub težkim razmeram pred prevratom prineslo mnogo uspehov in koristi ne samo pravnikom, temveč vsej slovenski narodni stvari.

Naša dolžnost je, da v spremenjenih razmerah, ko se nam v naši narodni državi nudi možnost svobodnega razmaha, storimo vse za poživitev in poglobitev dela ter utrditev skupne pravniške zavesti, da nam bodoča pravniška generacija ne bo mogla očitati, da v svobodi nismo znali doseči vsaj takih uspehov, kot jih je prejšnja generacija izvojevala pod težjimi razmerami.

V tej želji se je porodila zamisel, ki jo je jubilejna skupščina društva „Pravnik“ dne 26. januarja 1959 soglasno sprejela. To je zamisel ustanovitve zadruga

„Pravniški dom“,

katere naloga je, da postavi lastni dom, z njim pa osrednjo domačijo vsej slovenski pravniški družini.

V „Pravniškem domu“ naj najdejo predvsem svoj urejeni stalni dom društvo „Pravnik“, uredništvo in uprava „Slovenskega pravnika“ in vsa pravniška društva; v njem naj se ustvari možnost sodobne čitalnice z vsemi znamenitejšimi pravniškimi časopisi in revijami; v njem naj se ustvari sčasoma tudi posebna pravniška knjižnica.

V pravniškem domu naj nastane novo središče družabnega stika med slovenskimi pravniki, skratka Pravniški dom naj postane žarišče in viden dokaz naše pravniške zavesti in povezanosti.

Na ustanovni skupščini dne 6. marca 1959 se je že ustanovila zadruga „Pravniški dom z. z. o. j.“ in je izvršen že vpis v zadružni register okrožnega kot trgovinskega sodišča v Ljubljani.

Odbor vabi vse pravnike, da pristopijo k zadrugi „Pravniški dom“, ki mora z imenikom svojega članstva postati merilo za spoznavanje pravniške zavesti in solidarnosti.

Naj ne bo pravnik, ki ne bi postal član te edine pravniške zadruga.

Največji

slovenski pupilarnovarni
zavod

MESTNA
HRANILNICA
LJUBLJANSKA

Stanje vlog . . . . din 420,000.000.—.
Lastne rezerve . . . . „ 28,650.000.—.

Dovoljuje posojila proti vknjižbi.

Za vse obveze hranilnice jamči

Mestna občina ljubljanska.

Obrestujemo vloge

na hranilne knjižice in v tekočem računu z najugodnejšo obrestno mero.

Dajemo posojila

vsake vrste.

Kupujemo,

prodajamo in posojujemo razne vrednostne papirje.

Opravljamo

vse posle denarnih zavodov.

Dravska banovina

jamči z vsem svojim premoženjem in davčno močjo za naše obveznosti.

**Hranilnica
dravske banovine**

Ljubljana Maribor Celje Kočevje